

Nr 26.

Ankom till riksdagens kansli den 5 maj 1931 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående lagändringar, åsytande att företagande av abort må bliva tillåtet.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 291, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *Andersson* i Stockholm *m. fl.* hemställt, »att riksdagen måtte i skrivelse till regeringen hemställa, att regeringen måtte skyndsamt låta verkställa utredning om, under vilka villkor företagande av abort må vara tillåtet samt att förslag till sådan lagstiftning och sådana ändringar av strafflagen föreläggas riksdagen».

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sin hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

Fosterfördrivning har i vårt land redan under landskapslagarnas tid be- **Historik.**
traktats såsom en otillåten gärning. I äldre västgöotalagen (senare hälften av 1200-talet) återfinnes sålunda ett stadgande av innehåll, att det är »firnarord», d. v. s. synnerligen svår ärekränkning, att tillvita en kvinna, att hon »strukt barn sitt från sig (fördrivit sitt foster) eller mördat sitt barn». Och i västmannalagarna omnämnas särskilt straff för fosterfördrivning. Detta var emellertid väsentligt lägre än straffet för vanligt dödande. Enligt den yngre västmannalagen var sålunda straffet för fosterfördrivning (»bälgmord») böter sex marker, under det att vanlig mansbot var fyrtio marker.

I landslagen påträffas intet stadgande, som uttryckligen nämner fosterfördrivning. Däremot upptogs brottet i vissa lagförslag, som under 1600-talet utarbetades. I dessa förslag skildes mellan de fall, att fostret »undfått liv» och att så icke varit förhållandet: i det förra fallet skulle livsstraff inträda, för det senare stadgades i ett förslag kyrkstraff och i ett annat »kåkstrykande och förvisande». Nämnda lagförslag upphöjdes icke till lag, men rättspraxis vid ifrågavarande tid överensstämde i stort sett med förslagens tankegång, även i fråga om den avsevärt större strängheten i bestraffning för det fall, att fostret hunnit bliva levande i moderlivet. Av P. Abrahamsons kommentar till landslagen framgår sålunda, att enligt rättspraxis vid början

av 1700-talet fosterfördrivning belades med livsstraff, »där fostret prövas hava haft det liv, att det sig i moderlivet rört». »Men», heter det vidare, »har fostret ej haft det liv, att det förmått sig i moderlivet röra, eller där det de krafter haft, men ovissst är, om det modern intagit varit så starkt, eller den åtgärd, modern på sig förövat, varit av den verkan, att det kunnat fördriva fostret, och således osäkert, om fostret därav, eller av annan naturlig orsak omkommit, så belägges modern i avseende på dess elaka uppsåt med extra ordinarie straff, det hovrätten underställes. Har det, som intages, ingen verkan haft, utan fostret födes levandes, så belägges den brottslige med 40 marks böter.»

I 1734 års lag gjordes ingen skillnad mellan fördrivande av foster i det ena och det andra stadiet av dess utveckling. För varje sådan fullbordad gärning stadgades i missgärningsbalken livsstraff, samma straff som för vanligt viljadråp. Även försök till fosterfördrivning straffbelades. Dessa straffbestämmelser kvarstodo på papperet orubbade intill 1864 års strafflag. Rätts-tillämpningen hade emellertid dessförinnan sökt sig väg ut ur lagens hårda och summariska bestämmelser. Föreställningen om det mindre straffvärda i fosterfördrivning, som verkställdes på tidigt stadium, lät sig icke tillbakahållas. I Flintbergs kommentar från 1800-talets början heter det sålunda, att, ehuru missgärningsbalken i det stycket » ej undergått någon ändring, tyckes dock det där utsatta livsstraff icke billigen kunna äga rum, om fördrivandet skett, innan fostret kommit till liv».

1864 års strafflag innehöll i 14 kap. 26 och 27 §§ samma straffskala för kvinna, som fördrev sitt foster, och för annan person, som med kvinnans vilja var henne behjälplig därtill. För båggedera var straffet för fullbordat brott straffarbete från och med två till och med sex år och för försök straffarbete eller fängelse i högst sex månader.

Genom en lagändring år 1890 åtskildes straffskalorna för kvinnan och annan, som handlat med hennes vilja. Det dittills gemensamma straffminimum för fullbordad fosterfördrivning sänktes för kvinnan till ett år. Samtidigt höjdes försöksstraffet för annan person, som handlat med kvinnans vilja, från straffarbete eller fängelse i högst sex månader till straffarbete i högst ett år.

Gällande lag.

Sin nuvarande lydelse erhöles ifrågavarande två lagrum, 26 och 27 §§ i 14 kap. strafflagen, genom lagen av den 13 juni 1921. De straffsatser, som då efter förslag av Kungl. Maj:t infördes, innebära en betydande lindring i förhållande till förut gällande rätt. I 26 § stadgas straff för kvinna, som å sig själv använder fosterfördrivande medel. Straffet är för fullbordat brott »fängelse», d. v. s. fängelse i minst en månad och högst två år, och för försök fängelse i högst sex månader eller böter. 27 § innehåller bestämmelser om straff för den, som med kvinnans vilja å henne använder fosterfördrivande medel. Sådan medhjälpare straffas för fullbordat brott med straffarbete från och med sex månader till och med två år eller med fängelse i minst sex månader samt för försök med fängelse i högst ett år. Begär med-

hjälparen fosterfördrivning vanemässigt eller för vinnings skull, är straffet strängare, vid fullbordat brott straffarbete från och med ett till och med sex år.

I det sakkunnigbetänkande av den 10 januari 1921, som låg till grund för nyssberörda lagändring, lämnas upplysningar beträffande straffbestämmelserna om fosterfördrivning i vissa utländska strafflagar och förslag därtill. Av betänkandet framgår, att enligt då gällande lagar fosterfördrivning merendels bestraffades ganska strängt. Jämväl förslagen upprätthålla principen om fosterfördrivningen såsom ett brott. Straffnivån, såvitt det rör kvinnan själv, ligger emellertid väsentligt lägre i förslagen än i gällande lagar.

Sedan nämnda betänkande avgavs, ha straffbestämmelserna rörande fosterfördrivning i skilda länder varit föremål för uppmärksamhet såväl vid framläggande av nya strafflagsförslag som eljest. Härutinnan må nämnas följande.

Vid tyska riksdagen väcktes år 1925 ett förslag, att fosterfördrivning icke skulle vara straffbar, om den företogs av legitimerad läkare inom de första tre månaderna av havandeskapet. Detta förslag blev icke godkänt. Däremot biföll riksdagen ett i andra hand framställt förslag om sänkning av straffen. Enligt 1871 års strafflag utgjorde straffet för fosterfördrivning normalt intill fem års tukthus och vid förmildrande omständigheter fängelse, dock ej under sex månader. Det antagna förslaget, upphöjt till lag den 18 maj 1926, stadgar såsom straff för fosterfördrivning allenast »fängelse», d. v. s. fängelse från och med en dag till och med fem år. Tukthusstraffet är borttaget. Det tyska straffförslag, som framlades för riksdagen i maj 1927, har i det väsentliga oförändrat upptagit nu nämnda bestämmelser. Den skiljaktigheten föreligger emellertid bland annat, att vid försök till fosterfördrivning straffet kan bortfalla, såframt omständigheterna äro synnerligen mildrande.¹

Enligt Danmarks nya strafflag av den 15 april 1930 (§ 242) är vid fosterfördrivning straffet för kvinnan »Hæfte» (motsvarar närmast vårt fängelse och ådömes i minst 7 dagar, högst två år) eller högst två års »Fængsel» (motsvarar närmast vårt straffarbete och ådömes i minst 30 dagar). Vid synnerligen förmildrande omständigheter kan straffet bortfalla. Särskilt kort preskriptionstid, två år, är föreskriven. Medhjälparen straffas med Fængsel högst fyra år, dock att under försvärande omständigheter, i synnerhet när handlingen företagits för vinnings skull eller om den medfört kvinnans död, betydlig kroppsskada eller betydlig skada å kvinnans hälsa, upp till åtta års Fængsel kan ådömas. Även försök är straffbart, dock icke där det skett med otjänliga medel.

I England har den 10 maj 1929 införts en lag (Infant Life Preservation Act, 1929), enligt vilken den som i avsikt att tillintetgöra livet å ett foster,

¹ Angående den ännu icke avslutade riksdagsbehandlingen av det tyska strafflagsförslaget meddelas i Svensk Juristtidning 1930 sid. 208, att inom riksdagens strafflagsutskott med knapp majoritet upprätthållits straffbarheten av såväl fullbordad fosterfördrivning som försök därtill. Domstolen skall i synnerligt lindriga fall kunna avstå från ådömande av straff även mot annan än kvinnan själv och även vid fullbordat brott; för fosterfördrivning skall gälla en extra ordinärt kort preskriptionstid av två år. Såväl beträffande detta brott som egentlig misshandel meddelas specialbestämmelser om straffrihet på grund av vissa »intressekollisioner», nämligen vid s. k. medicinska indikationer.

som kan födas levande, uppsåtligen förorsakar fostrets död, innan det har en av modern oavhängig existens, skall hållas till straffarbete på livstid. Fostret presumeras av lagen hava kunnat födas levande, om kvinnan varit havande därmed i minst 28 veckor. Till straff må ej dömas, med mindre det visas, att handlingen icke företagits allenast i syfte att rädda moderns liv.

Slutligen må nämnas, att i *Sovjetryssland* fosterfördrivning är principiellt tillåten. Åtgärden får emellertid vidtagas endast å vissa statskliniker och efter tillstånd av särskild kommission. För den som, utan att vara därtill legitimerad, å annan fördriver foster stadgas straff upp till 5 års fängelse. Där emot finnes ej straff stipulerat för den som å sig låter en sådan person företaga åtgärden (angående den i *Sovjetryssland* gällande ordningen se vidare nedan sid. 21 o. f.).

Tidigare
behandling
i riksdagen.
Riksdagen
1921.

Vid behandling av den proposition till 1921 års riksdag, varigenom Kungl. Maj:t föreslog den då genomförda ändringen i 14 kap. 26 och 27 §§ strafflagen, erinrade första lagutskottet i utlåtande nr 38 till en början om följande yttrande i det till grund för förslaget liggande sakkunnigutlåtandet:

Uppenbart är, att hela frågan om lagens förhållande till fosterfördrivningen bör, så snart ske kan, från grunden underkastas en sorgfällig omprövning.

Det är välbekant, att, enligt gällande svensk rätt, avbrytande av havandeskap kan, på grund av konflikt emellan olika hänsyn (intressekollision), framför allt med hänsyn till livsfara för modern, vara straffritt. Vid den kommande allmänna utredning, varom ovan talats, synes närmast påkallat att undersöka, *dels* huruvida det straffria området genom ett eller annat uttryckligt stadgande lämpligen låter sig närmare fixeras, möjligtvis utvidgas (med avseende på andra medicinska hänsyn än till moderns livsfara; vid fall, där fostret avlats i våldtäkt, eller där abnormitet hos fostret måste antagas, eller där andra fall av svåra intressekollisioner föreligga), *dels* också, huruvida bestämda former böra fastställas (exempelvis, vid fördrivning på grund av medicinska skäl: handlingens företagande av läkare efter konsultation, däri tjänsteläkare deltagit, i den mån sådant kan ske; skyldighet att till medicinalstyrelsen göra anmälan om åtgärden o. s. v.).

För egen del anförde utskottet efter att hava tillstyrkt den föreslagna sänkningen av straffsatserna bland annat:

Utskottet har vidare, i samband med behandlingen av de föreslagna straffsättningsarna för fosterfördrivning, även dryftat frågan om straffbarheten överhuvud för fosterfördrivning, företagen av kvinnan själv eller, med hennes begivande, av annan.

I detta hänseende läser enligt svensk rätt straffrihet inträda allenast om det under rannsakingen styrkes, att det för att rädda moderns liv eller för att undanröja en allvarligt hotande fara för hennes hälsa befunnits nödvändigt att avbryta havandeskapet. Däremot torde kvinnan ej gå fri från straff, om hon exempelvis söker fördriva sitt foster, sedan hon blivit havande till följd av våldtäkt, eller förövar sådant brott under trycket av ett svårt socialt eller ekonomiskt nödläge.

Frågan huruvida och i vad mån lagen bör uttryckligen stadga straffrihet för dylika ömmande fall kan enligt utskottets förmenande icke avgöras utan

en ingående och allsidig utredning. Med hänsyn till räckvidden av ifrågasvarande spörsmål samt den stora vikten ur social synpunkt av att detsamma med det snaraste bringas till en tillfredsställande lösning, har utskottet emellertid velat i detta sammanhang uttala som ett önskemål, att vid den fortsatta revisionen av 14 kapitlet strafflagen frågan om fosterfördrivnings straffbarhet i hela dess vidd upptages till prövning.

Vid utskottets utlåtande var fogad en reservation av fem ledamöter, däri hemställdes om vissa skärpningar av de föreslagna straffsätserna. I det i reservationen framlagda förslaget till utskottets utlåtande hade ovan intagna del av utskottets yttrande uteslutits, och anfördes, efter det skäl lämnats för reservanternas hemställan beträffande straffsätserna, följande:

Vid bestämmandet av den ståndpunkt utskottet borde intaga med anledning av föreliggande kungl. proposition har utskottet givetvis icke kunnat undgå att känna olägenheten av att nödgas behandla de genom propositionen väckta lagstiftningsfrågorna utan att kunna upptaga dem till lösning i det större sammanhang och med den vägledning, som kunnat föreligga, därest de för riksdagen framlagts såsom led i den förestående reformen av straffrätten i dess helhet. Att nu ifrågavarande delar av straffrätten komma att ånyo genomgå och granskas vid arbetet på den stora straffrättsreformen anser utskottet givet. Utskottet finner emellertid icke anledning föreligga att söka i detta avseende binda det pågående lagstiftningsarbetet genom att meddela särskilda direktiv.

Denna reservation blev icke av någondera kammaren bifallen, utan godkändes utskottets utlåtande av båda kamrarna (se prot. I: 36 sid. 16 o. f. samt II: 46 sid. 39 o. f.).

Vid 1927 års riksdag gjorde herr *Spångberg m. fl.* i motionen II: 241 samma hemställan som i den nu förevarande motionen eller att riksdagen måtte i skrivelse till regeringen anhålla, att regeringen måtte skyndsamt låta verkställa utredning, under vilka villkor företagande av abort må vara tillåtet, samt att förslag till sådan lagstiftning och sådana ändringar av strafflagen måtte föreläggas riksdagen.

Riksdagen
1927.

Första lagutskottet, som behandlade motionen, yttrade i utlåtande nr 25:

I likhet med vad utskottet år 1921 uttalade, finner utskottet önskvärt, att frågan om fosterfördrivnings straffbarhet i hela dess vidd upptages till prövning. Enligt utskottets mening är det av vikt, att detta spörsmål göres till föremål för en ingående och allsidig utredning. Beträffande tidpunkten för utredningens upptagande kan utskottet med hänsyn till det ovissa läge, vari revisionen av 14 kapitlet strafflagen ännu befinner sig, och då förevarande fråga icke äger så nära samband med nämnda kapitel i övrigt, att icke en fristående behandling av frågan kan äga rum, ej nu förorda ett avvaktande av denna revision utan föreslår, att utredningen företages så skyndsamt som omständigheterna medgiva.

Vid undersökningen torde böra uppmärksammas de synpunkter, som framhållits av de förut omfördälda sakkunniga. Framst synes böra utredas, huruvida det straffria området för fosterfördrivning genom ett eller annat uttryckligt stadgande låter sig närmare bestämmas eller om man bör stanna vid ett generellt stadgande, att domstolen må, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, kunna fria från straff. Bland de fall, där avbrytande av havande-

skap skäligen synes kunna lämnas straffritt, må — förutom här ovan omfördälda, att dylik åtgärd befinnes nödvändig för att rädda moderns liv eller för att undanröja en allvarligt hotande fara för hennes hälsa — särskilt framhållas, att fostret avlats i våldtäkt eller att fostret på grund av moderns eller faderns sjukliga sinnesbeskaffenhet eller av annan orsak kan antagas vara abnormt. Om och i vilken utsträckning fosterfördrivning, som företages under trycket av ett svårt socialt eller ekonomiskt nödläge, må lämnas straffri, är uppenbarligen en mycket ömtålig fråga, och utskottet tilltror sig ej nu att göra något närmare uttalande härutinnan. Slutligen vill utskottet betona, att såsom en bland förutsättningarna för att fosterfördrivning må lämnas strafffri bör i regel gälla, att ingreppet sker i början av havandeskapet.

På grund av vad sålunda anförts hemställde utskottet, att riksdagen, i anledning av förevarande motion, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning, huruvida och under vilka förutsättningar avbrytande av havandeskap finge lämnas straffritt, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Mot utskottets beslut reserverade sig sju av utskottets ledamöter, vilka därvid anförde:

Enligt vad utskottet i sitt år 1921 avgivna utlåtande angivit torde straff för avbrytande av havandeskap icke av svensk domstol ådömas, därest åtgärden varit nödvändig för att rädda kvinnans liv eller undanröja en allvarligt hotande fara för hennes hälsa. Att på lagstiftningens väg utsträcka denna straffrihet, som icke grundar sig på lagstiftning utan på allmängiltiga rättsgrundsatser, till andra mer eller mindre bestämt begränsade fall synes oss stridande emot den i landet rådande rättsuppfattningen och dessutom ledande till ett betänkligt utsuddande av gränsen emellan det på detta område tillåtna och icke tillåtna.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställa vi, att förevarande motion måtte av riksdagen avslås.

Vid frågans behandling i riksdagen stannade kamrarna i olika beslut. Första kammaren (se prot. 20 sid. 49 o. f.) biföll sålunda reservationen med 59 röster mot 52, varemot andra kammaren (se prot. 21 sid. 23 o. f.) med 104 röster mot 101 godkände utskottets utlåtande, dock med uteslutande ur motiveringingen av näst sista punkten. Frågan hade alltså förfallit.

Riksdagen
1928.

Vid 1928 års riksdag framförde herr *Spångberg m. fl.* i motionen II:292 ånyo sin vid 1927 års riksdag gjorda hemställan.

I utlåtande nr 19 anförde första lagutskottet:

I förevarande fråga hyser utskottet samma uppfattning som den, vilken kom till uttryck i utskottets i följande avlämnade, här ovan återgivna utlåtande.

Såsom framgår av redogörelsen för ärendets behandling, beslöt andra kammaren att ur utskottets motivering utesluta punkten »Om och i vilken utsträckning fosterfördrivning, som företages under trycket av ett svårt socialt eller ekonomiskt nödläge, må lämnas straffri, är uppenbarligen en mycket ömtålig fråga, och utskottet tilltror sig ej nu att göra något närmare uttalande härutinnan». I anledning härav vill utskottet framhålla den avsevärda begränsning av det straffria området, som betingas därav, att kvinnan skall befinna sig i ett *svårt nödläge* av angiven art. Klart är följaktligen, att utskottet ingalunda delar motionärernas uppfattning, att varje kvinna

skall äga bestämma, huruvida hon vill bli mor eller ej. Tvärtom anser utskottet, att i nu ifrågavarande fall liksom vid fördrivning av foster, som kunna antagas vara abnorma, samhällets intresse av att ingripande äger rum skall vara utslagsgivande. Närmast har utskottet haft i åtanke sådana fall, där en moder på grund av betungande arbete med försörjning av en stor barnskara i förening med klen hälsa allvarligen kan befaras sakna krafter att genomgå ett nytt havandeskap eller där i allt fall verklig fara föreligger för att den börda, som skulle komma att påvila henne genom familjens tillökning, kunde bli henne övermäktig. I dylika fall torde det vara ett samhällsintresse, att kvinnans förmåga att på ett tillfredsställande sätt draga försorg om sitt hem icke allvarligen äventyras.

Utskottet finner sig nu jämväl föranlåtet framhålla, att om avbrytande av havandeskap anses böra tillåtas i vissa särskilt angivna fall, garantier givetvis måste uppställas för att en dylik åtgärd vidtages allenast då dessa fall föreligga. Sålunda torde bestämmelser vara erforderliga, i vilken ordning tillstånd till handlingens utförande skall lämnas, av vem åtgärden må företagas m. m., varjämte skyldighet lär böra stadgas att till offentlig myndighet göra anmälan om åtgärden.

Under återopande av vad sålunda anförts gjorde utskottet enahanda hemställan som år 1927.

Vid utskottets utlåtande voro fogade reservationer dels av sju ledamöter, vilka under återopande av de skäl, som angivits i den år 1927 avgivna reservationen, hemställde om avslag å motionen, dels ock av utskottets ordförande och en annan ledamot var för sig beträffande motiveringen.

Båda kamrarna avslogo utskottets hemställan, första kammaren med 56 röster mot 43 och andra kammaren med 89 röster mot 84 (se prot. I: 20 sid. 41 o. f. samt II: 10 sid. 72 o. f.).

Vid 1929 års riksdag hemställdes i två likalydande motioner, nr 102 i första kammaren av fröken *Hesseltgren* och nr 202 i andra kammaren av fru *Nordgren* och fru *Östlund*, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära vidtagande av erforderliga åtgärder för åvägabringande av viss undervisnings- och upplysningsverksamhet i sexuella frågor. Berörda motioner, vilka behandlades av tillfälliga utskott, blevo av riksdagen avslagna.

Riksdagen
1929.

I motiveringen till nyssnämnda motioner hade motionärerna framhållit, att samhällets arbete för folkhälsan skedde förutom genom undervisnings- och upplysningsverksamhet jämväl genom lagstiftning. Flera lagar, som berörde folkhälsan, hade också under senare år av riksdagen behandlats, och å andra hithörande områden påginge utredning för ny eller reformerad lagstiftning. Ytterligare tvenne hithörande områden syntes emellertid vara i tvingande behov av en allsidig och fördomsfri prövning för utrönande i vad mån nu gällande lagstiftning på dessa områden vore den bästa möjliga till folkhälsans främjande, nämligen preventivlagen och lagbestämmelserna om fosterfördrivning. Under hänvisning till denna motivering hemställde motionärerna ytterligare i särskilda motioner, nr 103 i första kammaren och nr 203 i andra kammaren, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville i folkhälsans intresse föranställa en förutsättningslös och allsidig utredning i vad mån en revision av strafflagen kap. 18 § 13 samt kap. 14 §§

26 och 27 kunde anses vara av behovet påkallad samt till riksdagen inkomma med de förslag, som därav kunde föranledas.

I sitt utlåtande (nr 17) intog utskottet, till belysning av den utsträckning, vari fosterfördrivning förekomme och bestraffades, vissa siffror angående det antal missfall — aborter —, som förekommit å Allmänna barnbördshuset i Stockholm, samt rörande antalet fosterfördrivningsbrott, för vilka straff i första instans ådömts. I samband därmed anförde utskottet, att det utan vidare torde kunna tagas för givet, att flertalet aborter vore med konst framkallade och således regelmässigt kriminella.

Utskottet anförde vidare, bland annat:

De förhållanden, som föranlett förevarande motioner, vore helt visst förtjänta av statsmakternas uppmärksamhet. Efter allt att döma förekomme här i landet liksom i utlandet trots straffbestämmelserna talrika fall av fosterfördrivning utan att leda till åtal eller straff. Belysande härför vore siffrorna rörande antalet aborter, iakttagna å Allmänna barnbördshuset, jämförda med antalet fosterfördrivningsbrott, som föranlett sakfällande i Stockholm. Att straffhotet i en så betydande utsträckning visat sig vanmäktigt vore givetvis i hög grad ägnat att undergräva respekten för gällande lag. Av stor vikt ur samhällets synpunkt vore jämväl de vådor för folkhälsan, som de rådande förhållandena medförde. Dessa talrika aborter ådroge nämligen icke så få kvinnor årligen svåra sjukdomar och ohälsa, ja understundom ledde de även till kvinnornas död. — Motionärerna hade till undanröjande av dessa missförhållanden hemställt om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t ville i folkhälsans intresse föranstalta en förutsättningslös och allsidig utredning i vad mån en revision av strafflagens bestämmelser om fosterfördrivning kunde anses vara av behovet påkallad. Att motionärerna icke avsåge införande av skärpta straff för fosterfördrivningen syntes vara tydligt. Tvärtom torde motionärerna åsyfta en ytterligare mildring av straffen och införande för vissa fall av straffrihet. Utskottet kunde emellertid icke finna, att en dylik revision av straffbestämmelserna vore ägnad att råda bot å de existerande missförhållandena. Även om straffrihet skulle stadgas i den vidsträckt omfattning, utskottet vid 1927 och 1928 års riksdagar ifrågasatt, och således gälla också vissa socialt indicerade fall, i främsta rummet kvinnor hörande till klassen av utsläpade mödrar, komme helt visst allenast ett försvinnande fåtal kvinnor att omfattas av lagändringen. Såsom hittills skulle fortfarande en mängd kvinnor, som ej kunde påräkna straffrihet, åstunda avbrytande av inträtt havandeskap och i sådant syfte anlita kvaeksalvare och andra okunniga personer med därav följande fara för liv och hälsa. Medgäves åter läkare att företaga fosterfördrivning utan någon inskränkning, skulle väl vådan för kvinnorna reduceras, i den mån hänvändelse till läkare skedde. Men att gå så långt hade icke ifrågasatts å något håll, bortsett från förslagsställarna vid 1927 och 1928 års riksdagar. En dylik vittgående ändring torde hava varit motionärerna främmande — därom vittnade uttalanden i de tidigare debatterna om fosterfördrivning. Att märka vore, att ett borttagande av förevarande straffbestämmelser skulle ur speciell kvinnosynpunkt ingalunda vara enbart önskvärt, emedan kvinnorna därigenom komme att berövas ett viktigt skydd mot påtryckning från männens sida att företaga en i deras liv så djupt ingripande handling, som fosterfördrivningen utgjorde. Av det anförda framginge, att utskottet icke kunde tillstyrka en utredning, som åsyftade en revision av dessa straffbestämmelser. Enligt utskottets mening borde hjälpen mot de missförhållanden, som rådde, sökas på annat håll, nämligen i ökad upplysning och vidgad ansvars-

känsla på ifrågavarande område samt i förbättrade levnadsvillkor för nödställda mödrar och deras barn.

Under åberopande av vad sålunda förekommit hemställde utskottet, att motionerna, såvitt avsåge förevarande fråga, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Mot utskottets beslut anfördes reservationer *dels* av utskottets ordförande, som hemställde, att riksdagen, i anledning av motionerna i den del varom vore fråga, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning, huruvida och under vilka förutsättningar avbrytande av havandeskap kunde lämnas straffritt, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda, *dels* av fyra ledamöter, vilka yrkade, att riksdagen, i anledning av motionerna i den del varom vore fråga, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om en allsidig och förutsättningslös utredning rörande de åtgärder, som från samhällets sida skulle kunna vidtagas för att förhindra de talrikt förekommande kriminella aborterna, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda, *dels ock* av en ledamot, som hemställde om bifall till motionerna.

Bägge kamrarna biföllo emellertid utskottets hemställan (se prot. I: 19 sid. 124 o. f. samt II: 27 sid. 33 o. f.).

Vid 1930 års riksdag förnyade herr *Spångberg m. fl.* i motionen II: 347 den vid 1927 och 1928 års riksdagar gjorda hemställan.

Riksdagen
1930.

I utlåtande nr 12 anförde första lagutskottet:

Då utskottet nu har att ånyo fatta ståndpunkt till frågan om behovet av förändrade bestämmelser rörande fosterfördrivnings straffbarhet, sker det från en i viss mån annan utgångspunkt än förlidet år. De då till behandling föreliggande motionerna avsågo påkallande i folkhälsans intresse av en allsidig och förutsättningslös utredning, i vad mån en revision av ifrågavarande bestämmelser kunde anses vara av behovet påkallad. Den nu förevarande motionen avser åstadkommande av en utredning, under vilka villkor företagande av abort må vara tillåtet.

De skäl, som förra året av utskottet androgos mot ett förordande av den då påkallade revisionen av ifrågavarande strafflagsbestämmelser, äga givetvis i än högre grad tillämplighet i fråga om det i årets motion framställda yrkandet. Enligt utskottets mening hör nämligen fosterfördrivning till de handlingar, som principiellt böra vara under alla omständigheter rättsligen otillåtna. En annan sak är att på grund av vissa nödsituationer — föreliggande fara för kvinnans liv eller hälsa — handlingen kan lämnas straffri. Men att, såsom stundom föreslagits, med utgångspunkt från dessa straffria fall genom lagstiftningsåtgärder införa straffrihet jämväl för vissa andra utom kretsen av nyssberörda nödsituationer liggande fall anser utskottet icke böra ifrågakomma. Att de förra fallen lämnas straffria beror av allmänna rättsgrundsatser, som äga motsvarande giltighet i avseende å de flesta brottsgrupper och vilkas uttryckande i lag icke är vare sig nödvändigt eller ens lämpligt; och berörda förhållande innebär icke i någon mån ett avsteg från regeln om fosterfördrivnings principiella otillåtlighet. Däremot skulle ett utvidgande på nyss angivet sätt av det straffria området innebära ett eftergivande av grundsatsen om fosterfördrivning såsom en principiellt otillåten handling, något vartill utskottet för sin del icke

anser sig kunna lämna medverkan. Den fördel, som ett lagfästande av strafffrihet för vissa ömmande fall av fosterfördrivning möjligen skulle kunna förväntas medföra, nämligen att en del kvinnor, i stället för att söka hjälp hos kvacksalvare, komme att vända sig till läkare och sålunda finge behandlingen utförd på ett mindre riskfyllt sätt, synes utskottet vara mycket ringa, i betraktande av att det alldeles övertvägande antalet fosterfördrivningar säkerligen icke företages under sådana ömmande omständigheter, som skulle kunna tänkas indicera ett berättigande till åtgärden.

Utskottet är ock av den uppfattningen, att ett stadgande i lag, som innebure ett erkännande av att fosterfördrivning under vissa angivna förhållanden vore tillåten, icke skulle uppbäras av det allmänna rättsmedvetandet. Detta har visserligen på senare år uppenbarligen undergått en förändring såtillvida som fosterfördrivning numera i allmänhet icke anses vara ett brott av så svår beskaffenhet som förr. Åt denna förändrade uppfattning har lagstiftningen lämnat sitt erkännande genom den år 1921 genomförda betydliga sänkningen av straffskalorna för fosterfördrivning. Straffminimum för kvinna, som fördriver sitt foster, är numera så lågt som en månads fängelse. Därav följer dessutom, att bestämmelserna om villkorlig straffdom blivit tillämpliga å ifrågavarande brott, och erfarenheten visar, att dessa bestämmelser också ofta av domstolarna tillämpas. Men från uppfattningen om att fosterfördrivning i allmänhet bör förskylla ett allenast relativt ringa straff är steget långt till att vissa särskilt ömmande fall av ifrågavarande brottslighet skulle erkännas såsom tillåtna. Största delen av vårt folk har säkerligen en rätt klar föreställning om att vad som sker genom fosterfördrivning är tillintetgörande av ett redan spirande liv. Och att en handling av en sådan innebörd skulle under några omständigheter vara principiellt lagligen tillåten torde vara fjärran från de flestas uppfattning. Tvärtom torde till och med för den, som står i begrepp att frivilligt avbryta sitt havandeskap, i de flesta fall stå klart icke blott att handlingen är lagstridig utan även att densamma är ägnad att hos omgivningen väcka starkt ogillande.

Utan att komma i kollision med allmänna rättsmedvetandet skulle däremot möjligen låta sig tänka införandet av en motsvarande regel som den i det danska strafflagsförslaget upptagna, att domstolen — utan uppgivande av att stämpla handlingen såsom ett brott — vid synnerligen förmildrande omständigheter skulle kunna låta straffet för fosterfördrivning bortfalla. En sådan regel, som skulle utgöra en fullständig nyhet i svensk strafflagstiftning, kan emellertid uppenbarligen icke komma i fråga till införande allenast beträffande det enda brottet fosterfördrivning; och dess upptagande förutsätter i varje fall en så grundlig utredning och allsidig belysning, att en prövning av dess lämplighet icke torde kunna ifrågakomma annat än i sammanhang med den reform av hela vår strafflagstiftning, som i sinom tid lär komma att föreläggas statsmakterna till bedömande.

Vad som kommit det allmänna intresset att mer än förut inriktas på hithörande förhållanden är, enligt utskottets uppfattning, icke själva straffbestämmelsernas tillvaro eller stränghet, utan orsakerna torde i stället ligga däri, att brottsligheten på ifrågavarande område under senare år avsevärt stegrats, ävensom i det i och för sig rätt naturliga förhållandet, att dessa brott i allmänhet undgå lagföring. Den av nämnda missförhållanden uppkommande problemställningen bör då, i varje fall med den uppfattning om fosterfördrivnings principiella otillåtlighet, varåt utskottet här ovan givit uttryck, naturligen bliva den, huruledes den allt mera allmänt förekommande fosterfördrivningen skall kunna hindras eller minskas. Att rätta vägen därvidlag icke är fastslående i lag av strafffrihet för vissa ömmande fall, förefaller utskottet uppenbart. En sådan åtgärd skulle då snarare verka i motsatt riktning. Säkerligen skulle i

många fall kvinnor, som på grund av det nuvarande generella straffbudet avhålla sig från att företaga fosterfördrivning, åberopa ett sådant stadgande som förevändning och ursäkt för åtgärdens företagande, även där förutsättningarna för dess tillåtlighet icke vore för handen. Utskottet ställer sig överhuvud taget tvivlande gentemot möjligheten att på strafflagstiftningens väg råda bot för ifrågavarande missförhållanden. Hjälpen däremot torde, liksom utskottet vid frågans behandling förlidet år framhållit, få sökas på annat håll. I främsta rummet lär man därvid få lita till en genom upplysning vidgad ansvarskänsla, understödd av åtgärder för undanröjande av de svårigheter av social och ekonomisk art, som för många kvinnor allttjämt äro förknippade med barns födelse och vård.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställde utskottet, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation anfördes av utskottets ordförande och en annan ledamot, vilka anförde:

I likhet med vad utskottet år 1921 uttalade, finna vi önskvärt, att frågan om fosterfördrivnings straffbarhet i hela dess vidd upptages till prövning. Enligt vår mening är det av vikt, att detta spörsmål — sett mot bakgrunden av förefintliga sociala missförhållanden och med beaktande av det behov av ytterligare upplysning i hithörande ämnen, som enligt vår mening föreligger — göres till föremål för en ingående och allsidig utredning. Beträffande tidpunkten för utredningens upptagande kunna vi med hänsyn till det ovissa läge, vari revisionen av 14 kapitlet strafflagen ännu befinner sig, och då förevarande fråga icke äger så nära samband med nämnda kapitel i övrigt, att icke en fristående behandling av frågan kan äga rum, ej förorda ett avvaktande av denna revision utan föreslå, att utredningen företages så skyndsamt som omständigheterna medgiva.

Vid undersökningen torde böra uppmärksammas de synpunkter, som framhållits i det i utskottets utlåtande omförmälda sakkunnigbetänkandet av den 10 januari 1921. Främst synes böra utredas, huruvida det straffria området för fosterfördrivning genom ett eller annat uttryckligt stadgande låter sig närmare bestämmas eller om man bör stanna vid ett generellt stadgande, att domstolen må, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, kunna fria från straff. Bland de fall, där avbrytande av havandeskap skäligen synes kunna lämnas straffritt, må — förutom det, att dylik åtgärd befinnes nödvändig för att rädda moderns liv eller för att undanröja en allvarligt hotande fara för hennes hälsa — särskilt framhållas, att fostret avlats i våldtäkt eller att fostret på grund av moderns eller faderns sjukliga sinnesbeskaffenhet eller av annan orsak kan antagas vara abnormt. Om och i vilken utsträckning fosterfördrivning, som företages under trycket av ett svårt socialt eller ekonomiskt nödläge, må lämnas straffri, är uppenbarligen en mycket ömtålig fråga, och vi tilltro oss ej nu att göra något närmare uttalande härutinnan. Slutligen vilja vi betona, att såsom en bland förutsättningarna för att fosterfördrivning må lämnas straffri bör i regel gälla, att ingreppet sker i början av havandeskapet.

På dessa skäl hemställde reservanterna, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning, huruvida och under vilka förutsättningar avbrytande av havandeskap må lämnas straffritt, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottets hemställan bifölls av båda kamrarna (se prot. I: 14 sid. 41 o. f. samt II: 15 sid. 48 o. f.).

**Offentliga
uttalanden.**

I Nordisk Tidsskrift for Strafferet fördes under åren 1915—1917 en diskussion mellan några norska och danska jurister angående frågan, huruvida fosterfördrivning bör vara belagd med straff eller icke. En redogörelse för denna diskussion finnes intagen i Svensk Juristtidning för år 1920 (s. 157 o. f.).

Den 26 oktober 1920 diskuterade Lunds läkaresällskap ämnet »Medicinska synpunkter på frågan om havandeskapets avbrytande i de tidigare månaderna (abortus provocatus)». Professor Karl Petréin inledde diskussionen med en behandling av frågan om indikationerna för framkallad abort vid lungtuberkulos, hjärtsjukdomarna och sockersjuka. I därpå följande inledningsanföranden uttalade sig professor T. Nerander rörande sinnessjukdomar såsom indikation och numera professor John Olow gav en skildring av de obstetriska åkommor, vid vilka ett avbrytande av havandeskapet kan sättas i fråga. Slutligen behandlade professor Einar Sjövall spörsmålet ur legislativ synpunkt.

Vid ett senare sammanträde samma år beslöt Lunds läkaresällskap att till chefen för justitiedepartementet avlåta en skrivelse, vari under åberopande av nämnda diskussion hemställdes om åtgärder för införandet av sådana bestämmelser i fråga om läkares rätt att avbryta havandeskap, *att* dylikt ingrepp skulle, såvitt möjligt, företagas först efter samråd mellan tvenne, läkare, av vilka den ene skulle genom speciell utbildning vara i besittning av särskild kunskap på området, och *att* rapport över varje företaget ingrepp skulle avgivnas till medicinalstyrelsen.

Vid sammanträde den 23 november 1920 överlade Svenska läkaresällskapet om »Läkarens erfarenhet angående fosterfördrivning och lagstiftningen mot densamma» med inledningsanförande av professor Hjalmar Forssner.

Lunds läkaresällskaps diskussion är tryckt i Svenska Läkartidningen för år 1921 (sid. 17—26, 33—40, 49—58, 65—71, 81—93, 210—213) och Svenska läkaresällskapets i dess förhandlingar (s. 282 o. f.). En sammanfattande redogörelse för diskussionerna återfinnes i Svensk Juristtidning för år 1921 (sid. 155 o. f.).¹

Prof. Forssner
1928.

Vid ett av Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund den 12 mars 1928 anordnat möte i Stockholm höll professor Forssner ett föredrag över ämnet »Om fosterfördrivning ur medicinsk och social synpunkt». Föredraget var så lydande:

Det är ett allbekant faktum, att nativiteten är stadd i hastigt sjunkande i hela landet och i Stockholm i synnerhet. Från att år 1901 i huvudstaden föddes 25.56 barn på 1,000 invånare hade samma tal år 1924 sjunkit till 12.91.

Vilka än orsakerna till detta faktum må vara, torde det få anses uppenbart, att fenomenet icke kan bero på, att könsförbindelserna äro färre nu än förr. Man har icke heller någon anledning antaga, att sjukdomar, som medföra sterilitet, äro vanligare nu än för några årtionden sedan; snarare är förhållandet det motsatta. Nativitetsens sjunkande måste alltså bero på, att könsumgänget på senare tider förhindras att utöva samma inflytande på barnafödandet som förr. I detta avseende äro av betydelse preventivmedlen och det förtidiga avbrytandet av havandeskapet.

Kännedomen om de preventiva medlens användande torde ha uppkommit på

¹ En del av professor Forssners anförande ^{23/11} 1920 återgives här nedan sid. 20.

1880-talet, då frågan om frivillig barnabegränsning på allvar togs upp till offentlig diskussion. Kunskapen om dessa medel spred sig mycket hastigt och det torde icke vara överdrivet påstå, att den nu är var mans egendom. Detta faktum torde direkt avläsas i nativitetsskurvan, som från 80-talet varit i oavbrutet och hastigt sjunkande.

Fosterfördrivningen är en långt senare företeelse och den torde, åtminstone i Sverige, icke hava kommit till någon större användning förrän under de två sista decennierna. Hur stor denna användning har varit, är mycket svårt att säga. På nativitetsskurvan har den ej visat något märkbart inflytande. Även för Stockholm, där givetvis aborter äro vanligare än i övriga delar av landet, kan man icke spåra ett så hastigt sjunkande av kurvan under de sista 20 åren, att detta torde finna sin förklaring av de framkallade missfallen, oaktat dessa utan tvivel under dessa år varit i raskt stigande. Det är av lätt insedda skäl svårt, för att icke säga omöjligt, att ange aborternas antal med något så när tillförlitliga siffror och än svårare att i tal uppskatta de med avsikt framkallade missfallen. Ett stort antal kommer aldrig till någons kännedom, och jag avstår därför helt ifrån att försöka belysa frågan med statistik.

Om abortfrågan således icke spelar någon större roll ur nativitetens synpunkt, gör den det däremot ur hälsosynpunkt, på grund av den fara för kvinnans liv och hälsa, som är förknippad med ett framkallande, som utföres på ett icke sakkunnigt sätt. Att det stora flertalet missfall åstadkommes av mycket oövade händer, för en oskäligen penning och i hemlighet, därom ha vi läkare vid de stora barnbördshusen en daglig erfarenhet. Under åren 1920—1921 gjordes vid Allmänna barnbördshuset en undersökning av ganska stort intresse. Under 8 månader tillfrågades *varje* aborterande kvinna, som inkom till sjukhuset med feber, om hon låtit på sig framkalla missfallet. Under tidsperioden i fråga intogos 107 sådana kvinnor, 57 ogifta och 50 gifta, och 100 % bejakade frågan. Sedan ha vi av och till under kortare tider gjort samma prov, alltid med samma resultat. Det lider knappt något tvivel, att om denna fråga hade ställts till de icke febrande missfallen och av dem besvarats sanningsenligt, skulle det stora flertalet också ha svarat ja, men en dylik fråga har en läkare ingen, i alla fall ingen medicinsk anledning att framställa, om patienten icke är i egentlig mening sjuk, och man kan dessutom svårligen begära, att kvinnorna skola tillstå sanningen, förrän de känna sig sjuka och börja frukta en hotande fara. Då först lämna de utan undantag läkaren alla de upplysningar han begär.

När det således är ett oomtvistligt faktum, att fosterfördrivning förekommer i stor utsträckning, i alla samhällsklasser, hos gifta såväl som hos ogifta, måste man fråga sig, om den därav förorsakade barnsängsfebern är av stor samhällelig betydelse. Svaret blir både ja och nej. Ser man frågan ur folkstatistisk synpunkt och jämför dessa sjukdomar med sådana som tuberkulos, kräfta o. s. v., kan man säga, att de för samhället icke spela någon nämnvärd roll. Ser man åter frågan ur individuell synpunkt, blir svaret ganska sorgligt. Under tioårsperioden 1916—1925 avledo på samtliga sjukhus i Stockholm 163 kvinnor till följd av fosterfördrivning och ytterligare 736 fingo därav svåra sjukdomar, som förorsakat mycket lidande och mycken tidsförlust och ofta givit för all framtid bestående men. Detta synes mig vara nog så allvarliga tal, i synnerhet som dessa sjukdomar träffa kvinnor i deras bästa ålder och till ungefär 50 % träffa dem, som redan förut äro mödrar, oftast med många barn.

Inför frågan om lagen skall ändras, så att större utrymme kan beredas för en legitim fosterfördrivning, är det av viss betydelse att besvara frågan: innebär en framkallning ingen risk, när den utföres av en skolad hand? Frågan kan icke besvaras absolut nekande, men faran är mycket liten och man kan

lugnt påstå, att den sjukdom och död, som åtföljer fosterfördrivningen, beror på, att denna i det övervägande flertalet fall handhaves av okunnigt folk, som bereder sig ekonomisk vinning av att åtaga sig vad lagen förbjuder.

Inför frågan om det berättigade i avbrytandet av ett havandeskap, och särskilt om avbrytandet sker på sociala indikationer, måste man besvara frågan: har det ofödda barnet ingen rätt att leva, utan är det moderns ensak att taga dess liv, när hon så finner lämpligt? Frågan skall, så formulerad, ses klart i ögat. Det går icke att slingra sig undan med några ord om, att i början av graviditeten, då »fostret är så litet» och dylikt, är det en annan sak. Så borde ingen i biologiens tidevarv ha rätt att resonera. Ett liv är ett liv i graviditetens första lika väl som i dess sista månader. Står man på den rättsåskådningen, att fostret ej har någon egen rätt till liv, är problemet lätt att lösa. Då behövas inga lagparagrafer alls. Lika litet som en kvinna icke begår en brottslig handling genom att låta draga ut en tand, även om den är frisk, lika litet gör hon det, om hon låter taga ut sitt foster. För dem åter som förmena, att det ofödda barnet har rätt att leva, och att denna rätt kan berövas det, endast om dess liv står hindrande i vägen för ett annat och viktigare liv, är frågan svårlöslig och komplicerad.

Vad förbjuder och vad tillåter lagen?

Strafflagens paragrafer om fosterfördrivning stadga blott, att den, som med kvinnans vilja söker döda eller fördriva hennes foster, skall dömas till fängelse eller straffarbete. Därifrån stadgas intet undantag, ej heller för läkare, som på medicinska indikationer avbryta ett havandeskap. Det finnes emellertid en oskriven lag för all rättsskipning, som säger, att handlingens syfte skall vara rättsstridigt, om handlingen skall anses straffbar. När läkaren besluter sig för att avbryta ett havandeskap för att söka rädda en kvinnas liv eller framtida hälsa, är syftet uppenbart icke rättsstridigt, och handlingen blir därför icke straffbar. Lagen behöver således ingen ändring för att giva plats för ett avbrytande på medicinska skäl och samhället har icke känt behov av att i detta avseende skydda sig mot missbruk. Det har utan vidare anförtröts åt de legitimerade läkarna att handla efter medicinsk erfarenhet.

Och dock äro de medicinska indikationerna ingalunda ovedersägliga. Det finns sjukdomar, där meningarna även bland läkarna äro mycket delade. För 20 å 30 år sedan ansågs t. ex. allmänt, att en graviditet hade ett så ödesdigert inflytande på en tuberkulos, att ett avbrytande vore tvingande nödvändigt, om moderns liv skulle räddas. Meningarna ha emellertid förändrats och nu är det ganska få, som ha denna åsikt. Därtill kommer att det knappt torde finnas någon sjukdom, om vilken man kan säga, att den genom havandeskap och förlossning så säkert försämras, att alltid en abort måst framkallas. Varje fall måste alltid bedömas individuellt och behandlas, ej efter en given schablon, utan efter ett personligt omdöme, vilket självfallet måste bli i viss mån subjektivt. Jag tar som exempel en kvinna, som har ett svårt hjärtfel. Alla äro eniga om, att graviditet och förlossning kunna förorsaka försämring och t. o. m. död hos en kvinna med ett svårt hjärtfel, men även att så ingalunda alltid blir fallet. Risken finnes, fast dess omfattning ej kan säkert bestämmas på förhand. Det är därför ej möjligt att på *rent* medicinska grunder bedöma riskmomentet och därför måste man i sitt handlande *ta hänsyn även till andra än rent medicinska skäl*. Är kvinnan ung och icke har barn, men längtar efter att bli mor, kan läkaren våga att tillstyrka henne att taga risken av en graviditet. Är hon åter moder till flera barn, så är det läkarens plikt att icke utsetta henne för en oberäknelig risk, utan hellre offra ett nyväckt liv för att med säkerhet rädda det liv, som måste anses såsom högre, därför att det har betydelse för andra. I ett sådant fall handlar läkaren således icke endast på

medicinska skäl, utan tager hänsyn även till familjära och sociala. Och sådana exempel kunna mångfaldigas.

Trots detta är ett av läkare utfört avbrytande icke rättsstridigt och således icke straffbart, när avbrytandet företagits i syfte att rädda moderns liv och framtida hälsa, och det allmänna rättsmedvetandet kräver ingen garanti mot ett missbruk mer än den, att avbrytandet verkställas av legitimerad läkare på ovannämnda grunder.

Så komma vi till den fråga, som kanske framför andra har väckt uppmärksamhet och intresse, nämligen den: finnes det inga sociala indikationer, som berättiga avbrytandet av en graviditet?

Det skulle mycket förvåna mig, om någon, som har egen erfarenhet inom detta område, kunde besvara denna fråga nekande. Jag måste i alla fall som min övertygelse säga, att det finns sociala indikationer, vilka i fullt ut lika hög grad som de medicinska kunna sägas hava ett icke rättsstridigt syfte. Min erfarenhet, och den är av naturliga skäl ganska stor, har lärt, att jag t. o. m. oftare ställts inför fall, där jag av sociala skäl skulle hava velat avbryta graviditeten, än inför fall, där jag av medicinska skäl har gjort det. Det är framför allt sådana fall, där de medicinska och sociala indikationerna ha ett och samma syfte. Jag skall taga ett exempel, som de allra flesta känna från egen erfarenhet, en utsliten husmoder med en stor barnskara. Mannen har en arbetsförtjänst, som räcker till för familjens uppehälle, endast om hustrun påtager sig allt arbete i hemmet och ej sällan därjämte skaffar en biinkomst genom arbete utom hemmet. Sådana familjer äro vanliga både i stad och på land, både bland de kroppsarbetande samhällsklasserna och utanför dem, bland kontorsfolk, lägre tjänstemän o. s. v. Hur många sådana kvinnor göra icke ett storartat, av ingen beaktat arbete i tysthet och lyckas föra detta igenom. Alla ha säkerligen träffat kvinnor, som städa kontor, bära ut tidningar o. s. v., men alla ha måhända icke sett, vilket liv de äro dömda att föra. Tidigt om morgnarna innan familjen vaknat få de gå till sitt arbete, för att sedan skynda hem till sitt egentliga arbete, att skicka de större barnen i skolan hela och snygga, sköta hemmet och de minsta barnen hela dagen igenom, skaffa och laga mat och sedan, när kvällen äntligen kommer, tager den sistfödde deras nattro. Det är underbart, hur länge en kvinna kan bära en sådan börda utan att brytas ned. Men tiden kommer, då krafterna börja svika, och hon med hemlig ångest börjar märka, att hon ej längre förmår hålla hemmet samman. Och så kommer ett nytt havandeskap. Nio tunga månader måste hon bära en extra börda till den, som redan sedan länge varit för tung, för att sedan efter barnsängen ånyo taga fatt med en än tyngre, ty tyngre blir den för varje nytt barn. Kan någon undra på, att hon sjunker i den svartaste förtvivlan? Hon ser sin hela livsgärning hotad. Vem skall sköta hemmet och barnen, när hennes kraft är slut? Och så kommer hon och ber, att denna sista börda måtte tagas från henne. Jag har sett många sådana fall, där denna bön varit förestavad icke av lättja eller lättsinne, utan av höga etiska motiv, av önskan att få fortsätta att släpa för andra, och där min rättskänsla skulle ha besvarat hennes bön med ja. Men samhället besvarar den med nej. I detta fall skulle vår nuvarande lag helt visst förklara handlingen brottslig, därför att den icke erkänner sociala indikationer för avbrytandet av graviditeten.

Man måste då fråga, om det kan vara rimligt att förklara ett avbrytande i det ena fallet brottsligt och i det andra icke brottsligt, när syftet i bägge fallen är ett och detsamma, att bevara en mor för sina barn och sitt hem, vilket syfte säkerligen icke av det allmänna rättsmedvetandet anses rättsstridigt. Enligt min mening borde bägge de nu avhandlade fallen ej heller drabbas av strafflagen. Därmed har jag emellertid icke sagt, att i nu berörda avseenden ens dessa bägge fall kunna fullt jämföras med varandra, än mindre att ett avbry-

tande av en graviditet på grund av medicinska och sociala skäl kan i allmänhet likställas av lagen.

Vari ligger då skillnaden? Om man närmare granskar de bägge såsom exempel tagna fallen, skall man redan emellan dem finna, att en viss skillnad dock finnes. I det ena fallet lär den medicinska erfarenheten, att ett sjukt hjärta till följd av havandeskap och förlossning kan svikta och medföra t. o. m. döden, men i det andra fallet säger erfarenheten, att en utsliten kvinna icke dör av att genomgå ett havandeskap. I det förra fallet säger erfarenheten, att ett sjukt hjärta, vars kraft brutits genom ett havandeskap, i många fall fortsätter att svikta så högradigt, att patienten blir fullt arbetsoduglig. I det andra fallet kan man icke säga, att om kvinnan måste genomgå än ett havandeskap äro därmed hennes krafter så slut, att hon blir för framtiden arbetsoduglig. Erfarenheten lär nog tvärtom, att den stackars kvinnan reser sig på nytt och tåligt drar sitt lass, fast kanske med mindre framgång och säkert med ökat lidande. I det förra fallet ligger alltså som grund för syftet att avbryta havandeskapet en medicinsk erfarenhet, som kan objektivt bedömas, i alla fall till en viss grad, och här fordras inga garantier mot ett missbruk. Här står det allmänna rättsmedvetandet enigt bakom lagen och dess tillämpning. I det andra är bevekelsegrunden för avbrytandet övertygelsen, att ett nytt havandeskap skulle ytterligare bryta ned den redan svårt prövade modern och — mycket ofta — därigenom försätta hela familjen i nöd. Dessa bevekelsegrunder kunna enligt min mening vara fullt berättigade även ur samhällets synpunkt, men de äro utslutande av subjektiv natur och kunna därför svårligen av en oskriven lag förklaras straffria. Den oskrivna lagen är ju intet annat än den allmänna rättsuppfattningen och denna skulle helt visst i detta fall fordra garantier mot ett missbruk. Därför måste lagen ändras, om sociala indikationer skola givas plats inom lagen.

Det av mig som exempel tagna fallet, den utslitna husmodern, är valt med avsikt så, att det borde kunna övertyga alla, att det verkligen finnes fall, där sådana indikationer äro etiskt berättigade. Och dock framgår redan av det fallet, att bedömningen av det berättigade uti ett avbrytande av graviditeten även här sannolikt skulle uppfattas olika av olika människor. När därtill kommer, att långt ifrån alla kvinnor, som begära eller på sig låta framkalla abort, göra detta på grund av så upphöjda motiv som husmodern i vårt exempel, utan ofta av bevekelsegrunder, som, åtminstone enligt mitt sätt att se, äro ganska tvivelaktiga eller rent oberättigade, torde det erkännas, att frågan om de sociala indikationernas plats i lagen är i hög grad komplicerad. Det allmänna rättsmedvetandet kräver och måste kräva garantier mot ett missbruk. Därför torde ett villkor, för att några som helst sociala indikationer skola erkännas, vara att lagen ändras på så sätt, att dessa indikationer medtagas under så betryggande garantier, att det allmänna rättsmedvetandet tillfredsställes. I annat fall uppnår man med säkerhet icke den plats för dem, man strävar efter.

För egen del är jag övertygad, att rättsmedvetandet i närvarande stund har gått längre än lagen, och står fullt förstående inför att det finns sociala indikationer för avbrytandet av en graviditet. För var och en, som delar denna övertygelse, är det synnerligen angeläget att icke stöta detta vaknande förstående genom att gå för långt. Det är visserligen säkert, att rättsuppfattningen här som i så många andra avseenden förändras med tiden, och det är möjligt, t. o. m. troligt, att rätten till att avbryta kommer att vidgas, men det är klokt att nu icke låta lagen gå längre än rättsmedvetandet kräver. Vad detta närmare innebär eller, med andra ord, hur långt man kan och bör gå, är mycket svårt att säga. Största enigheten torde man uppnå angående de fall, som be om hjälpen för att leva för barn och hem och som för länge sedan ha släppt hoppet att få leva för sig själva. Därmed vill jag dock icke ha sagt, att ensamstående kvinnor

icke kunna råka i ett verkligt nödläge genom ett havandeskap och därför kunna behöva hjälp, men den frågan blir än mer subjektiv till sitt besvarande och torde därför dess värre böra ställas på framtiden. Slutligen måste man erkänna, att den enskildes nöd icke kommer samhället vid i samma grad, som när nöden gäller familjen.

Till sist kommer då frågan: hur skall lagen ändras, för att de, som av sociala skäl äro i trängande behov av att få sin graviditet avbruten, kunna få detta utfört av läkare och ej drivas till folk, som sätta deras liv och hälsa på spel?

Som jag nyss framhöll, tror jag, att man tills vidare bör inskränka de berättigade sociala indikationerna till fall, där ett havandeskap skulle allvarligt hota hemmets bestånd, och att lagen sålunda skulle blott medgiva ett avbrytande, när detta uppenbarligen vore styrkt.

Nästa fråga blir, hur detta skall kunna styrkas. När det gäller medicinska indikationer, prövar och avgör läkaren det nödvändiga och därför berättigade uti att avbryta havandeskapet. Av det föregående torde ha framgått, att en prövning av det berättigade uti avbrytandet måste anses i lika, om icke i än högre grad nödvändig i fråga om de sociala indikationerna. Denna prövning kan emellertid av många skäl icke uppdragas åt läkaren ensam. Prövningen kräver i detta fall en ingående kunskap om kvinnan och hennes levnadsförhållanden, som läkaren i de flesta fall icke äger, och rätten att ensam avgöra frågan skulle försätta honom i situationer, som alltför ofta skulle bli olidliga. Vid hans sida måste alltså stå, om jag så får säga, meddomare. Jag har tänkt mig möjligheten av följande anordning. Två i orten allmänt ansedda män eller kvinnor, t. ex. läkare, präster, lärare, kommunalmän, som väl kände kvinnan och hennes sociala och familjära förhållanden, skulle skriftligen intyga, att de ansåge ett avbrytande av havandeskapet i det givna fallet berättigat och anföra skälen härför. Detta intyg skulle överlämnas till läkaren, vilken, om han för sin del fann ett avbrytande berättigat, ägde rätt att företaga ingreppet. Bäst synes mig vara, att denna rättighet endast tillkomme vid offentliga sjukhus anställd läkare, vilken är skyldig att föra journal och vilken i detta fall skulle vara skyldig att till journalen bilägga nyssnämnda intyg och sitt godtagande därav.

Man torde kunna invända, att det till grund för avbrytandet liggande intyget sannolikt ej skulle vara svårt att anskaffa av vem som helst, som förstod att vädja till det mänskliga lidandet. Jag är icke övertygad härom. Så vore nog förhållandet, om de två meddomarne finge under hand tillstyrka abortframkallningen, men knappt om de måste avgiva ett skriftligt tillstyrkande, som skulle förvaras i lasaretsjournalen och för vilken de dock kände ett ansvar. Läkare ha alls icke sällan rådfrågat mig under hand, om jag ej skulle anse berättigat att i ett givet fall avbryta havandeskapet, där särdeles ömmande skäl talade därför, men där dessa ha varit ganska svagt medicinskt betonade. Jag har ofta funnit läkarens önskan att få graviditeten avbruten i hög grad naturlig och sympatiserat därmed. Men när jag framhållit, att jag arbetade på en klinik, där allt måste ske offentligt, och sagt, att vi således måste motivera till journalen vårt handlande, och att han, som kände kvinnans hälsotillstånd bättre än jag, måste förklara, att det av hänsyn till detta vore nödvändigt avbryta, har min kollega mycket ofta blivit betänksam, och resultatet har blivit, att vi voro fullt överens om, att vi gärna ville, men med nuvarande lag icke kunde. Jag är ganska övertygad om, att lekmän i motsvarande situation också skulle samvetsgrant pröva, om skälen till ett avbrytande överensstämde med den nya lagens andemening. Och dessutom skulle ju här tillkomma sjukhusläkarens slutliga prövning.

Jag medger gärna att invändningar kunna göras, men jag tror, att genom ett sådant eller liknande förslag de mest trängande fallen skulle flyttas inom la-

gens ramar, och jag är ganska säker, att de oberättigade icke skulle göra det. Och därmed vore mycket vunnet. Frågan är mycket svår, men frågan måste få en lösning. Det är orimligt, att gång på gång kvinnor, som ofta höra till samhällets mest nyttiga och hårdast arbetande medlemmar, skola offras, därför att de ej kunna få den hjälp, de allra flesta dock erkänna att de behöva, utav den medicinska sakkunskapen. Det allmänna rättsmedvetandet är emellertid redan väckt och det skall säkert framtinga en lösning.

Prof. Bovin
1930.

Vid svenska läkarmötet i Stockholm den 30 augusti 1930 höll Sveriges läkarförbunds ordförande, överläkaren vid Södra Barnbördshuset i Stockholm, professor Emil Bovin ett föredrag över ämnet »Läkarna och vårt lands sjunkande nativitet» (intaget i Svenska Läkartidningen 1930 nr 42). I föredraget lämnades till en början några uppgifter rörande den sjunkande nativiteten, varvid bl. a. erinrades att vårt land f. n. hade det lägsta födelsetalet i Europa, och anförde professor Bovin därefter:

När Malthus i slutet av 17- och början av 1800-talet i sina skrifter framhöll faran av ohämmad folkökning, uttalande den bekanta satsen, att jordens folk förökades i geometrisk progression, men näringsmedlen endast i aritmetisk, anbefalld han till reglering av folkmängden sexuell återhållsamhet samt sena äktenskap — allt med huvudsyfte att minska nöd och last.

Ett knappt århundrade senare hava kulturnationerna upptagit effektivare metoder för folkökningens reglering nämligen förebyggande av befruktning utan återhållsamhet genom s. k. preventiva medel samt för fall av inträdd icke önskad befruktning fosterfördrivning. Efter Frankrikes mönster och efter en livlig propaganda därför i alla länder till förebyggande av fattigdom och andra sociala missförhållanden håller tvåbarnssystemet på att bliva en allmän folksed.

Alla de farhågor för kulturnationernas framtid och bestånd, som dylik reglering av folkmängden väckt — födelsekontroll, som den numera genom översättning av engelska termen birth control börjat kallas — kunna sammanfattas i Pontus Fahlbecks uttalande: »I forntiden förde tvåbarnssystemet Grekland och Rom mot undergången. Det torde göra detsamma med våra folk, därest det blir allmän folksed».

Även om man är aldrig så övertygad om nödvändigheten av och det berättigade och rationella i att en kulturnation söker reglera sin barnalstring — således även i det avseendet följande den kloka levnadsregeln »att rätta mun efter matsäcken» och strävande att minska på kroppsligt och själsligt lidande och nöd, som i så riklig mängd rymmes på vår jord — kan man icke fördölja för sig, att en födelsekontroll, även då den inskränkes till att endast förekomma befruktning, kan medföra icke önskvärda betänkliga konsekvenser för nationen. Frånseende läderandet av religiösa och etiska principer, vilka dock efter hand förlorat sitt grepp om folken — barn betraktas numera ingalunda som en Guds välsignelse — vill jag påminna om de rasbiologiska följderna för ett folk, inom vilket endast de dugligare ansvarsmedvetna medlemmarna inskränka barnalstringen, ävensom de moraliska vådorna av ohämmat tillfredsställande av könsdriften utan den naturliga återhållande inverkan, som möjligheten av befruktning i någon grad kan utöva, samt om den därmed följande promiskuiteten. För faran av tillbakagång i nationens numerär har man ännu så länge endast behövt bekymra sig i Frankrike på grund av den ännu pågående ehuru kraftigt minskade folkökningen i de andra kulturländerna i Europa. Av allt att döma kommer man emellertid under det närmaste seklet att få ta befattning med denna fara även i dessa länder och alldeles särskilt i vårt land med dess låga ständigt

sjunkande födelsetal. Såvida icke en annan sinnesriktning kommer att göra sig gällande, när folkminskningssiffran blir uppenbar med dess konsekvens: invasion av kulturellt lägre stående folk med ohämmad folkökning.

För dem som under nuvarande förhållanden i vårt land utöva propaganda för födelsekontroll bör detta giva något att tänka på. När *Johan Almkvist* i sin bekanta skrift säger: »födelsekontrollen bör naturligtvis ingalunda bestå endast i nedsättandet av barnantalet till 2 eller 1 eller 0, utan folkets förökning bör rätta sig efter landets utkomstmöjligheter under olika tidsperioder», så är detta enligt min mening en verklighetsfrämmande utopi. Har en nation lärt sig konsterna att reglera barnantalet och låter den sig därvid behärskas endast av privat-ekonomiska motiv med undanträngande av nationella, religiösa och etiska, så bliva tyvärr siffrorna sannolikt de av *Almkvist* såsom icke önskvärda angivna. Men en nation, som gör så, kommer förr eller senare att bli satt på undantag, vilket emellertid enligt naturens ordning och historiens lärdomar icke får bestå länge. Med rätta betraktas en frisk arbetskraftig människas liv i en rentiers bekväma ställning såsom något onaturligt. Detsamma är i ännu högre grad förhållandet med nationen. Så länge människan kommer att vara till, förblir nog livet sådant, att nationen såväl som den enstaka individen får bäst av att oavbrutet med utvecklande av alla sina krafter kämpa för sin existens.

Som synes är risken för en i förhållande till utkomstmöjligheterna för stark folkökning nu för tiden ej stor i vårt land. Snarare tyckas vi ha alla skäl att frångå ytterligare en form av svensk slösaktighet och i stället spara på vårt folkmaterial och väl vårda dess möjlighet till fortsatt liv.

Härvidlag är de svenska läkarnas ställning till anbefallandet av antikonceptionella medel, till abortframkallning och sterilisering samt till frågan om effektivt moderskapsskydd av utomordentligt stor betydelse. Ej att undra på att dessa frågor f. n. äro synnerligen aktuella i vårt land.

Med det nu sagda som bakgrund är det självklart, att jag anser, att vi svenska läkare hava full anledning att förhålla oss reserverade till *propagandan* för bruket av antikonceptionella medel — den lyckas sannerligen den merkantila reklamen att sköta om i tillräcklig grad såväl i stad som på land. Vår däremot riktade lagstiftning är uppenbart av tvivelaktigt värde.

Naturligtvis böra läkarna äga kännedom om de metoder, som stå till buds, och deras mindre eller större tillförlitlighet och hälsoskadlighet samt även giva råd för deras användning i fall, där de efter prövning funnit dem indicerade. Bland indikationer här kunna naturligtvis utom rent medicinska även sociala och ekonomiska komma i fråga. Ehuru motståndare till särskilda rådfrågningsbyråer uteslutande för antikonceptionella åtgärder menar jag, att för dyliga fall liknande råd skola givas också å polikliniker vid barnbördshusen eller för kvinnosjukdomar, och att därvid både blivande läkare och barnmorskor skola få höra om användning och indikationer. Men ingalunda är det läkarens sak att oinskränkt stå till tjänst med upplysningar i alla de fall, där man nu för tiden ombedes att giva befruktningshindrande råd och ännu mindre att göra propaganda därför. I våra människovänliga strävanden att förebygga lidande och nöd få vi veta akta oss att gå så långt, att vi utrota livet självt.

Därför måste också vårt lands läkare intaga en fast avvisande ståndpunkt till frågan om abortens frigivning, på vilken på en del håll även hos oss högljutt pockas, framför allt sedan det ryska experimentet satts i gång. Den moderna frigjorda kvinnan gör anspråk på att få fritt förfoga över sin egen kropp med det däri inneslutna fostret, säges det på ett håll; och på andra tillägges att hon måste befrias från moderskapets ok för att kunna utveckla sina talanger.

Denna vår avvisande hållning mot straffrihet vid fosterfördrivning, även då kvinnan utfört den själv, kunna vi knappast motivera på ett bättre sätt än vad

som redan skett genom trenne framstående svenska läkare i auktoritativ ställning, tvenne gynekologer och en rättsmedicinare.

I ett föredrag i Svenska Läkaresällskapet den 23 november 1920 yttrade *Hj. Forssner*:

»Däremot tror jag ej, att det kan vara riktigt att ställa sig på den ståndpunkt, vilken som bekant intagits på många håll, att fosterfördrivningshandlingen skulle förklaras vara straffri för kvinnan. Om man gör det, så har samhället därmed förklarat, att fostrets liv ej äger rättighet till samhällets skydd. Fostrets liv eller död blir i så fall helt och hållet beroende på moderns eller eventuellt föräldrarnas godtycke. Inför en sådan rättsåskådning måste man fråga sig: är skillnaden mellan det ofödda fostrets liv och det nyfödda eller det späda barnets liv så stor, att vi böra skydda dem så olika? För min del tvekar jag icke att säga: nej. Sedan befruktning skett, finnes ett liv. Det är en sak att underlåta att skapa liv och en annan att taga ett liv, som är skapat. Ett redan skapat liv måste erkännas hava sin egen inneboende rätt att leva, likaväl som samhället har sin rätt till detta liv, och vi veta föga eller intet om vad vi göra, när vi släcka ett påbörjat liv. Så vitt jag kan finna, måste fosterfördrivningshandlingen i princip anses vara lika med den handling, som en kvinna utför, då hon mördar sitt nyfödda eller späda barn. De yttre omständigheter åter, under vilka dessa handlingar utföras, äro himmelsvitt olika och därför är det självfallet nödvändigt och riktigt att bedöma dessa saker på helt olika sätt, på samma sätt, som den kvinna, vilken fött sitt barn, lagt det till sitt bröst, med ett ord vårdat det, bedömes och dömes, om hon därefter avlivar barnet, strängare än om brottet begåtts omedelbart efter födelsen, innan hon gjort fullt klart för sig, att det är hennes barn. Det synes mig rimligt att draga ut konsekvensen och säga, att i fall modern avlivar barnet, innan hon fött det, detta givetvis måste bedömas ännu mildare, men icke förklaras för en berättigad handling, beroende blott av hennes önskan.» I denna *Hj. Forssners* uppfattning instämde *G. Hedrén* på följande sätt: »Vad först beträffar frågan huruvida fosterfördrivning bör över huvudtaget bestraffas, anser jag, liksom prof. Forssner, att fosterfördrivning måste av samhället betraktas såsom ett brott och sålunda bestraffas. Av och till har en annan uppfattning velat göra sig gällande, nämligen att fosterfördrivning ej borde av samhället betraktas såsom ett brott åtminstone ej för det fall, när fosterfördrivningshandlingen företages av kvinnan själv. Denna uppfattning har även i våra dagar förfäktats, särskilt i vissa länder. Det är emellertid av intresse att iakttaga hurusom en dylik rättsuppfattning synes genom under världskriget samlad erfarenhet vara på väg att ej oväsentligt modifieras, så att man, även där åsikterna varit ganska avancerade i berörda hänseende, börjar bliva benägen intaga en mera reserverad ståndpunkt. Det torde väl också vara så att i våra dagars kultursamhället det allmänna rättsmedvetandet alltjämt fordrar att en fosterfördrivningshandling, även där den utföres av kvinnan själv, skall betraktas såsom en brottslig handling och såsom sådan bestraffas.»

Till slut citerar jag *Elis Essen-Möller* ur en uppsats om fosterfördrivning i *Sv. Läkartidningen* 1928:

»Ingen känner bättre än läkaren de stackars kvinnors förtvivlan, som veta sig bära på ett foster, som de icke önskat, som de kanske icke kunna underhålla utan fattigdom och nöd, eller som kanske vållar deras utstötning ur deras egen samhällsklass och till och med ur hemmet, ty längre har icke den allmänna kärleken till nästan hunnit genomsyra samhället och människohjärtat, än att sådant ofta händer. Ingen kan därför hellre önska att han kunde hjälpa i ett eller annat sådant fall än läkaren. Och ändå har jag den övertygelse, att detta är orätt. För mig är ett foster ett människoliv, redan innan det blivit fött, och för mig ter det sig lika orätt att döda det då, som det är att döda en människa

efter födelsen. Man må icke här komma med den invändning, att en läkare dock ibland framkallar en abort, och att det ena ingreppet är det andra likt. Så är det icke. Vid aborten på medicinsk indikation föreligger en bestämd intressekonflikt mellan fostrets och moderns intressen, en bestämd fara för moderns hälsa eller liv. Vill man tänka saken till slut, så måste man erkänna, att om jag i ett sådant fall gör ingreppet, så har jag utsikt att rädda modern på bekostnad av fostret; gör jag det icke, så går kanske modern under, men i så fall även fostret. Det gäller här ett val mellan att rädda modern och att låta båda gå till spillo, och vem tvekar i ett sådant fall? Ty jag förutsätter naturligtvis, att ingreppet icke utföres annat än i sådana fall där man efter den omsorgsfullaste prövning kommer till det resultat, att moderns hälsa eller liv annars står på spel. En sådan situation föreligger icke vid fosterfördrivning i detta ords vanliga betydelse, och då har man enligt min mening icke heller rätt att släcka ett liv, som redan är tänt.»

Nu citerade uttalanden överensstämma till fullo med de principer, som vi svenska läkare i allmänhet hyllat och tillämpat i vår verksamhet. *Essen-Möllers* grundsatser rörande abortframkallning äro de som varje för livets helgd ansvarskännande och för sina patienter ömmande läkare gillar. De hava också efter hand ingått i det allmänna rättsmedvetandet trots frånvaron av speciell lagstiftning för sådana fall. Min tro är emellertid att de eftertryckligt behöva upprepas för en yngre läkargeneration, som trätt ut i sin verksamhet under en tid av omvärdering av alla värden som den nuvarande, och som säkerligen ej undgått att röna inverkan av det på unga radikala sinnen måhända imponerande ryska experimentet.

Beträffande utgången av detta d. v. s. följderna av abortfrigivningen i Ryssland veta vi av kända skäl ingenting med full visshet. En hel del i litteraturen baserar sig på anonyma muntliga eller skriftliga uttalande av ryska läkare, och det som under namngivning offentliggjorts utmärker sig, ehuru av utomordentligt intresse, för en viss förbehållsamhet och ofullständighet.

Genom bolsjevikrevolutionen 1917 upphävdes de gamla kejsrerliga lagarna och fosterfördrivningen förklarades tillåten. En rysk läkare har skildrat huru en verklig fosterfördrivningsepidemi spred sig över hela riket som en naturlig följd av den kroppsliga och själsliga nöd människorna befunno sig i till följd av krig och revolutioner, epidemier, massavrättningar och hungersnöd. Den primitivaste självbevarelseinstinkt tog överhand och i allt massdödande blev utrotandet av ofödda mänskliga varelser en självklar sak för att icke eländet skulle ytterligare ökas. För att råda bot på följderna av den okontrollerade fosterfördrivningen med sjukdomar och död i sepsis utfärdade sovjetregeringen 1920 ett dekret om abortens legalisering, vari föreskrevs, att kvinnor, som önskade bliva befriade från sitt foster, ägde rätt att fritt få fosterfördrivning utförd på de offentliga sjukhusen av dessas läkare. Samtidigt förbjöds fosterfördrivning genom andra än läkare. Barnmorskor och sköterskor som utförde den skulle strängt straffas. Likaså läkare som i privatpraxis gjorde sådan av vinstmotiv. På grund av den masstillströmning till sjukhusen, som detta dekret framkallade, tvangs sovjetregeringen att 1924 utfärda ett tilläggsdekret ytterligare inskränkanade den »fria» aborten. Kommissioner upprättades, bestående av 1 eller 2 läkare, varav en gynekolog, samt 1 eller 2 kvinnliga medlemmar av moderskapsskyddsförbund, och dessa hade att pröva situationen för varje kvinna som framställt begäran om abortframkallning och avgöra om sådan finge ske. Samtidigt föreskrevs att alla aborter måste registreras, och att de kvinnor, som fått sin ansökan om fosterfördrivning avslagen, noga skulle övervakas att de ej i hemlighet aborterade. Av största intresse, och bevisande att man kände sig på osäker mark, är att samma kommissioner ålades att hos kvinnorna inpränta farorna för hälsan av abortframkallning ävensom den med ope-

rationen förbundna livsriskerna samt att framhålla faran för sovjetrepublikens framtid av det myckna aborterandet. Högst märkligt är också, att man synes hoppas på att denna legaliserade fosterfördrivning skall vara ett provisorium och kunna avskaffas, så snart de ekonomiska förhållandena blivit bättre, och att man i Ryssland icke vill införa propaganda för befruktningförhindrande medel.

Folkkommissarien för sundhetsväsendet i Ryssland Semaschko, som av sina beundrare hyllats med satsen: »Semmelweis, barnsängsfeberns betvingare, Semaschko, abortfeberns betvingare», förväntade att reglerandet av fosterfördrivningen skulle avlägsna risken för kvinnorna genom abortens utförande å sjukhus av läkare och samtidigt utrota kvacksalvaraborterna, »fuskaborterna» eller »smutsaborterna», som sovjetauktorererna kalla dem. I vilken grad dessa förhoppningar hava realiserats är naturligtvis omöjligt att få en exakt föreställning om, så otillförlitlig som all statistik om abortfrekvens överallt måste vara och särskilt under i Ryssland rådande förhållanden. Av i litteraturen tillgängliga uppgifter framgår att till kännedom komma aborter stigit enormt i antal, att morbiditets- och mortalitetssiffrorna för å sjukhusen utförda aborterna helt naturligt äro låga, att antalet kända kvacksalvaraborter sjunkit — också helt naturligt bl. a. av den orsaken att anträffade utövare av sådana bestraffas — men att de ingalunda utrotats. Så skola åren 1922—1924 bland 150,000 registrerade aborter hava förekommit 66,000 »smutsaborter» med 3,000 dödsfall. Av utomordentligt intresse äro de följdjukdomar av såväl kroppslig som själslig natur, som de ryska läkarna haft rikliga tillfällen att studera och följa hos de massor av unga kvinnor, å vilka en eller flera gånger fosterfördrivning företagits å sjukhusen med omedelbart gott resultat och där indikationen i övertvägande antalet fall icke varit sjukdom utan av ekonomisk natur. Tyvärr förbjuder mig tiden ett ingående på dessa lärrika observationer, som till fullo bekräfta vad varje erfaren gynekolog vet, nämligen att ett konstlat avbrytande av en normal graviditet även under de bästa förhållanden, på sjukhus och av erfaren hand, ingalunda kan garanteras vara ett ofarligt ingrepp, och att det bryska avbrytandet av det underbara organspel inom kroppen, som havandeskapet satt i gång, spec. inom de endokrina systemen, icke blott kan medföra bestående kroppsliga rubbningar, främst inom genitalfunktionerna, utan även utgöra ett allvarligt psykiskt trauma. Dessa lärdomar av det ryska experimentet kunna icke nog kraftigt betonas såväl för läkarna som för allmänheten.

Beträffande massaborterandets inverkan på Rysslands födelsesiffror så veta vi intet säkert därom. Även om där ingen betänklig nedgång i nativiteten inträtt så måste tas i betänkande den kända ryska fertiliteten, den promiskuitet och löslighet i könsförbindelserna, som omvitnats råda, ävensom kommuniststatens upphävande av all skillnad på inom och utom äktenskap födda barn och dessas principiella omhändertagande genom staten (sådan detta nu kan bli).

Även om man på det livligaste måste hoppas att vårt kära fosterland måtte förskonas från experimenterande av det ryska slaget, måste dock ärligt vidgås, att i några avseenden innehåller den nya ryska abortlagstiftningen principer, som förtjäna att beaktas även i vårt land. *En mångårig verksamhet såsom läkare vid ett stort barnbördshus har med varje år som gått bibragt mig den allt fastare övertygelsen, att vi icke kunna undvara en fastställd ordning för abortframkallning på medicinska indikationer med registrering (anmälningsplikt utan namngivning av patienten till vår högsta medicinska myndighet), ävensom att vi måste utveckla vida mer energiska ansträngningar till förebyggande av de allt vanligare kvacksalvaraborterna, mot vilka vår strafflagstiftning har visat sig föga kunna uträtta.*

Vårt nuvarande *laissez aller*-system kan visserligen synas tilltalande för den enskilde läkarens handlingsfrihet och sätter honom i stånd att efter eget omdöme ensam avgöra över ett nytänt människolivs vara eller icke vara och att låta detta förbliva en privatsak mellan modern och läkaren. Detta kan emellertid ur samhällets synpunkt icke anses tillfredsställande. Som väl känt finnes det alltid individer, som lita så fullt på sin egen omdömesförmågas förtäfflighet, att de i sin verksamhet icke känna något behov av bistånd genom andras omdömen. Om en sådan läkare icke besitter tillräckliga kunskaper och erfarenheter eller råkar i en viss sinnesförfattning, t. ex. under intryck av hjärtslitande social nöd eller av en uppagiterad opinion — märk väl jag avser här endast rena motiv — så kan hans verksamhet få en sådan riktning, att det ofödda fostret såväl som modern och samhället behöva skyddas däremot. Detta är icke något uppkonstruerat utan baserar sig på egen erfarenhet från verksamhet vid barnbördshus — vederbörande lyckas nämligen icke alltid att på egen hand avsluta den inledda aborten. Tar man så vidare i betänkning alla de olyckshändelser och skador å modern, varav litteraturen vimlar och varje erfaren gynekolog fått kännedom om, och som uppstått vid abortframkallning av läkare och ingalunda enbart genom mindre övade händer, så *måste erkännas, att det ryska systemets föreskrifter om att varje abortframkallning skall ske å sjukhus av kunnig läkare och efter tillstyrkan av en eller två konsulterade läkare samt anmälas till medicinska myndigheterna, är förtjänt av största beaktan av våra lagstiftare när det gäller ordning för abortframkallning på medicinsk indikation.* Sådana fall äro ju i regeln icke av så trängande beskaffenhet att icke intagning och observation å sjukhus kunna medhinnas.

Kommer en sådan ordning till stånd, bör den självfallet även omfatta sterilisationsoperationer.

Beträffande den ytterligt svåra frågan om *abortframkallning på humanitär-social indikation*, så borde en sådan, som alltid bör uppfattas som en förtvivlans åtgärd, endast sällan behöva komma i fråga hos en nation som vår med ordnade sociala och ekonomiska förhållanden, t. ex. vid bevisad våldtäkt eller graviditet hos minderårig eller vid något enstaka fall av särskilt ömmande socialt nödläge. *För dylika fall bör en utredande obstetrisk nämnd kunna anordnas vid sidan av medicinalstyrelsen, som dock skall vara den, som beviljat tillstånd till operationens utförande och föranstaltar om patientens sjukhusvård.*

Varken med strafflagstiftning eller utsträckt abortlegalisering har man lyckats att utrota smutsaborterna, som utgöra en tillväxande verklig samhällsfara genom sin förödande inverkan på otaliga kvinnors hälsa och liv. Det är något ousägligt deprimerande för en läkare på ett storstadssjukhus att se denna ständigt växande skara av oftast unga kvinnor, som mer eller mindre frivilligt ådragit sig de svåra sepsiformer, vid vilkas bekämpande han ofta står så maktlös. För en nation med betänkligt sjunkande nativitet är det ingen betydelselös förlust i människoliv varmed nationen reduceras genom denna svåra samhällssjukdom. Vartill kommer det vida större antalet långvarigt sjuka och varaktigt sterila. En tillförlitlig siffra för hela vårt land på dödligheten i abortsepsis, vilken som känt i flertalet fall beror på fosterfördrivning, är omöjlig att ge, emedan långt ifrån alla fall komma in i den officiella statistiken eller finnas där under annan rubrik. För Tyskland beräknar *Sellheim* per år på 1.5 miljon förlossningar med 6,000 döda i barnbörd 1 miljon kriminella aborter med 50,000 döda. I huru hög grad abortsepsis belastar vår mortalitetsstatistik och på samma gång visande, huru de septiska abortfallen utgöra en ständigt hotande fara för barnbördshusens barnaföderskor, framgår av Södra barnbördshusets siffror för de sista 6 åren, då inga som helst epidemier förekommit. 1924—1929 voro förlossningarnas antal

15,398 med 17 döda i sepsis (= 0.1 %) och aborternas 3,692 (19.3 % aborter) med 45 sepsisdödsfall (= 1.2 % aborter), d. v. s. aborterna, de allra flesta framkallade och görande skäl för ryssarnas namn »fuskaborter» eller »smutsaborter», föranledde mer än 10 gånger så stor dödlighet i sepsis som barnsbörderna. Aborternas antal de resp. åren voro 447, 471, 668, 617, 762 och 727, ett omisskännligt uttryck för den alltjämt pågående ökningen. Att i vårt land med dess i allmänhet väl organiserade förlossningsanstalter dödligheten i barnsbörd och missfall å dessa nu åter icke så obetydligt överstiger motsvarande tal för de i hemmen vårdade beror naturligtvis till en del på att komplicerade förlossningsfall komma till anstalterna, men på flera orter, såsom t. ex. i Stockholm, i övertägnande grad på de talrika septiska aborterna. Enligt den officiella svenska statistiken förlöstes år 1928 i hemmen 76,555 kvinnor (4.2 % av dessa aborter) med en mortalitet av 0.26 % och å anstalterna 22,619 (= 23.7 %) kvinnor med 0.36 % dödlighet. Den sänkning i puerperal mortalitet, som aseptiken och antiseptiken medfört för vårt land sedan 1800-talets sista decennier eller från 0.5 % till 0.25 %, och som väckt utlandets beundrande uppmärksamhet, har nu upphört och tyckes tyvärr tendera att övergå i ökning, främst på grund av de allt talrikare fosterfördrivningarna.

Hur skall detta för en kulturnation ovärdiga och upprörande massmördande av ofödda foster och dessas mödrar kunna motarbetas?

Vi läkare måste intensivare delta i arbetet att bibringa ungdomen de sunnda och riktiga kunskaper i till könslivet hörande frågor den har rätt att erhålla. Vi måste gå i spetsen för strävandena att få bort hemlighetsmakeriet rörande fortplantningsorganen och deras funktioner och energiskt utrota den ännu sedan medeltiden kvarvarande uppfattningen att allt vad till könslivet hör är något fult, om vilket man endast kan tala med sänkt röst. Sunda kunskaper ta bort osund nyfikenhet och smak för det oanständiga. Delgavs all vår ungdom sådana sunnda kunskaper om könsförbindelsernas höga uppgift och ansvar och en ädel uppfattning om kvinnan och om hennes av naturen ålagda höga uppgift ävensom havandeskapets och förlossningens bördor för henne, så skulle många handlingar av lättsinne eller okunnighet förebyggas. Många icke önskade människoliv skulle ej tändas — vare sig till följd av självbehärskning eller förmedelst antikonceptionella åtgärder.

Sådana människorna nu äro, komma emellertid alltid dylika icke önskade människoliv att uppstå, och då är det en kulturnation ovärdigt att icke effektivt skydda och omhändertaga dessa liv, om icke föräldrarna kunna eller vilja det. Ja, för en nation vilkens nativitet närmar sig eller kanske kommer att sjunka under mortaliteten kan det bli en nödvändig självbevarelsehandling.

Emellertid möta oss läkare, när vi vilja arbeta för sådana fosters och deras mödrars bevarande — icke sällan få vi kännedom om dem genom mödrarnas begäran om abortframkallning — ännu så länge oövervinneliga svårigheter. Vi varna kvinnorna för farorna av att vända sig till fosterfördrivare, men de försöka själva utföra handlingen med hjälp av instrument som ligga framme till beskådande och försäljning i alla s. k. hygieniska affärer, vanligast s. k. livmoderssprutor med en lång, fin metallspets, liksom enkom konstruerad för att medelst en ovan hand genomborra bakre slidvalvet eller bakre cervixväggen samt halvfasta sonder, för vilkas införande t. o. m. under antiseptiska åtgärder anvisning ges. En välsignelse vore det om dylik affärsverksamhet under hygienisk förklädnad kunde utrotas!

När det gäller upplysningsverksamhet mot farorna av fosterfördrivning kan märkligt nog den nuvarande ryska regimen också tjäna som föredöme, i det den påbjudit att alla kommissioner för mödra- och barnskydd skola driva agitation mot fosterfördrivarna genom föredrag, teater- och bioföreställningar och andra demonstrationer.

I våra strävanden att effektivt hjälpa dessa stackars olyckliga kvinnor, som bära på ett nytt, icke önskat människoliv — icke såsom de i sin svåra situation begära, utan genom att försöka ordna för dem under den tid då de icke kunna arbeta eller måste hålla sig dolda, såväl före som efter förlossningen, och för barnets vård — stöta vi genast på oerhörda svårigheter trots våra dagars storartade offentliga och enskilda sociala hjälpverksamhet. En svårighet är av psykologisk art och av utomordentlig betydelse — den medeltida ännu rådande uppfattningen om den ogifta modern såsom en moraliskt mindervärdig person. Varje läkare vet att detta gäller endast fåtalet. Men för en kvinna särskilt ur de högre samhällsskikten är den uppfattningen ofta tillintetgörande — hon kan mista sin sociala ställning och till och med sin familjs stöd. Var och en läkare, som haft glädjen hjälpa en sådan kvinna igenom hennes svåra tid och sedermera kunnat se hennes kärlek till och arbete för sitt barn — som då måste kallas adoptivbarn för den traditionella moralens skull — måste beundra en sådan kvinnas moraliska mod och duglighet. Vi uppskatta och beundra den gifta kvinnan, som genom mannens frånfalle eller av annan orsak blivit ensamstående, när hon lever för sina barn och uppfostrar dem till dugliga medborgare genom arbete och uppoffringar. Varför bära vi ej ägna den ogifta modern samma sympati och uppskattning under liknande förhållanden? Vi läkare måste arbeta för en förädlad, en kulturnation värdig uppfattning av moderskapets, även den utomäktenskapligas, helgd, något *Pinard* i Frankrike i sitt förslag till skyddslagstiftning uttryckt med orden: emedan fortplantningen är en grundläggande samhällelig nödvändighet, bör moderskapet hedras och belönas av nationen.

En andra huvudsvårighet vid fosterfördrivningarnas motarbetande är den ekonomiska frågan. När en gift kvinna med flera barn utsätter sig för fosterfördrivningens faror är det oftast ekonomiska bekymmer som driva henne därtill. För den ogifta kvinnan är anledningen också ofta tanken på omöjligheten att försörja sig och barnet jämte den sociala skammen. För att rädda sådana mödrar och deras barn är en klokt avvägd statlig och kommunal vidhjärtad understödsverksamhet nödvändig, som efter verkställd prövning och utan att verka som premiering av ansvarslös barnalstring är tillräckligt verkningsfull mot den nödställda belägenheten. Där behovet är ådagalagt bära kvinnorna hava känslan av att det är en rättighet, som nationen skänkt dem på grund av moderskapet, och icke en nåd att tigga om.

Denna form av hjälpverksamhet åt behövande mödrar och barn, vare sig i familjer med flera barn eller ensamstående mödrar, bör naturligtvis ingå bland övriga former av nödvändig moderskapshjälp åt mindre bemedlade, såsom billigast möjlig eller gärna fri havandeskapsvård och förlossnings- och barnsängsvård, helst å anstalt, ersättning för inskränkt arbetsförmåga, 2, helst 4 veckor före och 6, helst 8 veckor efter förlossningen, med amningsskyldighet o. s. v., i de förslag till moderskapsskydd, som f. n. äro under diskussion och utformning. Kommer sinne för livets realiteter att få göra sig gällande i dessa förslag, så skola otvivelaktigt resultaten bli goda. Varvid naturligtvis icke enbart penningunderstöd äro tillräckliga eller ens önskvärda, utan främst välorganiserade av stat och kommun underhållna anstalter för omhändertagande av ensamstående blivande och nyblivna mödrar och av de barn, som ej kunna få familjevård.

Vad sann människokärlek och praktiskt förstånd kunna på enskilt initiativ uträtta i den vägen, blott den rätta viljan finnes, bevisar verksamheten vid Frälsningsarméns hem för ogifta mödrar, Skogsbo i Sundbyberg. Jag anbefaller den anstalten till studium åt dem av mina kolleger, som vilja verka på detta område av samhällshygienen. Bidrag från stat och kommuner utgjorde 1929 endast 14.5 % av driftkostnaderna, som till nära 69 % täcktes av

inkomsterna av arbeten, utförda av de intagna mödrarna, sömnad etc. Jag känner donationsasyler med kungl. direktion, som skulle behöva gå i lära hos dem, som sköta Sundbybergsanstalten. Flera av dennas beskaffenhet åt vårt land, och vi skulle vara en längre bit på väg mot målet: omsorgsfullt skydd åt *varje* havande och födande kvinna och deras barn.

Vi svenska läkare hava lyckan att få utföra vårt hälsovårdande arbete för en högt stående kulturnation, som uppskattar vår gärning och hyser tillit till oss. Må vi använda denna tillit till att med alla krafter söka åstadkomma sunda samhällshygieniska förhållanden i de avseenden jag nu berört. Därmed skapa vi ytterligare möjligheter för vårt folk att bestå som en frisk, livskraftig nation alltjämt på väg mot nya kulturella landvinningar.

Statistiska
uppgifter
ang. antalet
sakfällda.

Enligt den officiella statistiken ha under åren 1920—1929 i Stockholm, resp. hela riket följande antal personer i första instans sakfällts för brott mot 14 kap. 26—28 §§ strafflagen (angående 26 och 27 §§ se ovan sid. 3; 28 § stadgar straff för fosterfördrivning utan kvinnans vilja:

	Stockholm		Hela riket	
	Antal sakfällda	Därav medhjälpare	Antal sakfällda	Därav medhjälpare
1920	9	4	13	6
1921	3	1	6	2
1922	13	3	17	6
1923	4	2	10	5
1924	5	1	5	1
1925	7	7	13	11
1926	4	?	7	4
1927	1	?	20	10
1928	3	3	11	7
1929	15	10	21	14

Under åren 1927—1929 har kvinnan själv i samtliga fall meddelats villkorlig dom.

Av medicinalstyrelsen igångsatt utredning.

Genom cirkulär den 31 december 1930 infortrade medicinalstyrelsen från barnbördshus, lasarett, sjukstugor, läkare och barnmorskor uppgifter rörande förekomsten av aborter. I cirkulären uttalades, att då antalet missfall särskilt i vad avsåge dylika av septisk natur under de senaste åren avsevärt ökats, styrelsen funnit det vara angeläget att, i den mån så låte sig ske, söka utrona i vilken omfattning aborter förekomme i vårt land. Uppgifterna från barnbördshus, lasarett och sjukstugor skulle avse åren 1922, 1926 och 1930 samt uppgifterna från läkare och barnmorskor år 1930, dock att, därest läkares journalanteckningar medgäve uppgifters lämnande jämväl för åren 1922 och 1926, styrelsen funne det värdefullt, om sådana även för dessa år avgäves. Enligt de till ledning för uppgifternas lämnande utfärdade blanketterna skulle även uppgivas, i huru många fall vederbörande läkare eller barnmorska haft grun-

dad anledning misstänka, att aborten — varmed skulle avses avbrytande av havandeskapet före 29:e veckan — framkallats genom ingrepp av något slag före intagandet å sjukvårdsinrättningen, resp. före läkarens eller barnmorskans tillkallande, ävensom vilka tillvägagångssätt, som därvid, såvitt blivit känt, använts. Uppgifterna från sjukvårdsinrättningar och läkare skulle avse jämväl, i huru många fall missfallet framkallats med konst på sjukvårdsinrättningen eller av läkaren samt huvudindikationen för ingripandet.

De i anledning av dessa cirkulär inkomna uppgifterna äro för närvarande föremål för bearbetning av särskild sakkunnig, docenten K. A. Edin i Stockholm. Framläggandet av detta arbetes resultat väntas dröja ännu någon tid. Följande preliminära uppgifter ha emellertid kunnat lämnas utskottet av docenten Edin:

Abortfrekvensen i Stockholm åren 1930 och 1922.

	Ogifta och f. d. gifta	Gifta	Summa	Först- föderskor	Om- föderskor
Tabell I.					
a) 1930 av barnbördshus och barnmorskor rapporterade <i>förlossningar</i>	2 025	5 786	7 811	3 770	4 041
b) 1930 av barnbördshus och övriga sjukvårdsinrättn. samt läkare och barnmorskor rapporterade <i>aborter</i>	877	1 042	1 919	811	1 108
c) aborter i % av förlossningar (b i % av a) .	43.3	18.0	24.6	21.5	27.4
Tabell II.					
<i>1930.</i>					
a) å barnbördshusen för <i>förlossning</i> intagna kvinnor	1 930	5 280	7 210	3 528	3 682
b) <i>aborter</i> å barnbördshusen och övriga sjukvårdsinrättn.	774	863	1 637	667	970
c) aborter i % av barnaföderskor (b i % av a) .	40.1	16.3	22.7	18.9	26.3
<i>1922.</i>					
a) å barnbördshusen för <i>förlossning</i> intagna kvinnor	1 920	4 765	6 685	2 912	3 773
b) <i>aborter</i> å barnbördshusen och övriga sjukvårdsinrättn.	346	640	986	249	737
c) aborter i % av barnaföderskor (b i % av a) .	18.0	13.4	14.7	8.6	19.5
<i>1930 års %-tal i % av 1922 års</i>	223	122	154	220	135
Tabell III.					
<i>Temp. över 38° av aborterna 1930 enligt tab. II</i>	293	245	538	—	—
I % av samtliga aborterna	37.9	28.4	32.9	—	—
<i>Temp. över 38° av aborterna 1922 enligt tab. II</i>	93	138	231	—	—
I % av samtliga aborterna	26.9	21.6	23.4	—	—
<i>1930 års %-tal i % av 1922 års</i>	141	131	140	—	—

Från Stockholms sjukvårdsinrättningar har frågan, huruvida grundad anledning funnits att misstänka att aborten framkallats före intagandet å inrättningen, blivit besvarad beträffande 1,083 av samtliga 1,637 (se ovan Tabell II) för 1930 uppgivna aborter. Frågan har besvarats jakande för 100 av dessa 1,083 fall, således 9.2 %. En temperatur över 38° har uppgivits beträffande 332 fall av dessa 1,083 fall. Av dessa feberfall ha således 30.1 % uttryckligen förmodats vara framkallade (för ogifta, resp. gifta barnaföderskor bli motsvarande procenttal 37.7, resp. 21.7).¹

Docenten Edin har slutligen uppgivit, att hittills uträknade siffror beträffande andra delar av riket än Stockholm utvisa en liknande tendens i fråga om abortfrekvensens ökning från 1922 till 1930 som de för Stockholm erhållna siffrorna.

Utskottet. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, har under de senaste åren frågan om strafflagstiftningens förhållande till fosterfördrivningen upprepade gånger varit föremål för riksdagens behandling och även utanför riksdagen tilldragit sig en livlig uppmärksamhet.

Då utskottet nu åter har att avgiva utlåtande i detta grannliga ämne, vill utskottet till en början erinra om att, såsom utskottet även vid föregående tillfällen gjort gällande, en så allvarlig och i folkets hela liv djupt ingripande företeelse som fosterfördrivningens alltjämt ökade frekvens, självfallet måste, såsom ytterst bottnande i sociala missförhållanden och därav, åtminstone i viss mån, framkallad förändring i den etiska uppfattningen hos stora delar av befolkningen, av lagstiftaren mötas främst med kloka sociala omsorger och åtgärder syftande till att åt folkets breda lager giva en vidgad och fördjupad insikt på hithörande område. Utskottet underskattar dock icke betydelsen av frågan om strafflagstiftningens förhållande till den ifrågavarande företeelsen.

I sistnämnda avseende finner utskottet, med hänsyn till ämnets tidigare ingående behandling, nu icke nödigt att ånyo skärskåda de juridiska och etiska synpunkter på denna fråga, som vid densamma föregående behandling i riksdagen från skilda håll framförts.

Utskottet anser sig så mycket hellre kunna inskränka sig till en erinran om vad därutinnan förut i ärendet förekommit, som under den offentliga diskussionen i ämnet på sista tiden framträtt ett särskilt i läkarkretsar synnerligen uppmärksammat spörsmål, vilket enligt utskottets mening måste tillmätas stor betydelse för ifrågavarande ämnets legislativa behandling, nämligen den inverkan som en framkallad abort utövar på kvinnans fysiska och psykiska hälsa. I sådant hänseende har nämligen gjorts gällande att även en av erfaren hand under de bästa förhållanden på sjukhus framkallad abort innebär för kvinnan själv en stor fara. Utskottet hänvisar härutinnan bland annat till professor Bovins ovan refererade uttalande, däri han framhåller »att det bryska avbrytandet av det underbara organspel inom kroppen, som

¹ Långt flera av feberfallen anses i verkligheten vara framkallade. Jämför t. ex. professor Forssners uttalande härom 1920, sid. 13 ovan.

havandeskapet satt i gång, särskilt inom de endokrina systemen, icke blott kan medföra bestående kroppsliga rubbningar, främst inom genitalfunktionerna, utan även utgöra ett allvarligt psykiskt trauma».

Inför ett dylikt uttalande kan utskottet icke finna annat än att även den, som eljest vore böjd att till undersökning hänskjuta frågan om fosterfördrivnings straffbarhet, måste av klokheten manas att intaga en avvaktande hållning intill dess närmare utredning föreligger beträffande ifrågavarande betydelsefulla medicinska spörsmål. Säkerligen kommer detsamma att bliva närmare belyst genom ovan omförmälda, av medicinalstyrelsen igångsatta utredning, vilken jämväl i övrigt torde lämna värdefulla uppslag till frågan hur lagstiftaren lämpligen må nalkas det invecklade problem, varå motionärerna påkallat uppmärksamhet. Utskottet förutsätter, att medicinalstyrelsen kommer att bringa utredningens resultat under Kungl. Maj:ts bedömande.

På grund av vad utskottet sålunda anfört får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 5 maj 1931.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Akerman*, greve *Spens*, *Anderson* i Hägelåkra, *Norling*, *Forssell**, *Hjalmarsson* och *Julin*;

från andra kammaren: herrar *Björkman*, *Nilsson* i Antnäs, *Lindley**, *Olsson* i Rimforsa, *Johansson* i Brånalt, fru *Östlund*, fröken *Wellin* samt herr *Olsson* i Mellerud.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.